

ప్రెస్ ౦ ౮

శ్రీ సేవితంత్ర్య విజయము

లేక

(లుబ్ధగజాంకుశము)

వి. కోడూరు

16—8—48

}

రచయిత

“ఆయుర్వేద భిషక్”

చిట్టిభొట్ల ఈశ్వరశర్మ

గౌరవ కర్త

చిట్టిభొట్ల ఈశ్వరశర్మ

కృతి సమర్పణము,

గీ॥ శ్రీమహాలక్ష్మీహృదయము నేరి మీరి
నృత్యమాడుచు ఆనంద నిత్యమైవ
సింప నెప్పెడు నొనరసింహ నీవు
హాయిగాగొను కృతిని జోహారు లివియె॥

గృంథకర్త

—* అస్పద్యూల పురుషస్తవము *—

సీ

శ్రీమించు రాయలసీమ యందలరాజు

నవ సంవిమండలానంద భూమి

నందన రాట్నాను భండ నుండను నట్టి

అధిపనిర్మితము భండ్యాత్మకూరు

వాస యోగ్యం బన్నతన్నె బెట్టిన గ్రహ

స్థక్రియా ధర్మసంస్థాపనంబు

ఉంఛ వృత్తి మహత్వమొంది సాధించి వే

మించి వంశ నుకీర్తి బెంచినట్టి

గీ

భాగ్యవారాళి యా భరద్వాజ గోత్ర

పూజనీయుడు మామూల పురుష మూర్తి

చిట్టి భట్లాఖ్యవరుఁ నాదు చిత్తమందు

నందనము జేతు సంతతానంద మొంద

—* మాతృస్తవము *—

కా

శ్రీగారీ పతిపూజల న్నలిపి సౌశీల్యాది సంసారముల్

బాగోగుల్ గమనించుచు న్నుతుల నిమ్మా ఈశ్వరాయన్న నీ

యాగారాబము బాసి పోయితివిఁ నాబాల్యమంద మ్మరొ

నే గావించు నమస్కృతుల్ గొలుతు నిన్నే రామలక్ష్మ్యాంబికా

...* * పితృస్తవము * * ...

ఉ

నిక్కపు భక్తిచేమెలగు నీనవాధర్మిణి పుత్రులిర్పురుగ

అక్కట పుత్రికాద్యయము సంతమనొంద మరొక్క కాంతకు

జక్కక దుఃఖసాగరము జీర్ణమొనర్చి సుతుండునైననగ

మక్కువ బెంచునీకదె నమస్సులు వేంకట శేషధీమణి

...! అస్పద్యూల వ్రజాగుణస్తవము !...

ఉ

హిందువులు స్మహమ్మదు లహీన ముదంబున గ్రైస్తవాదులు

పొందుగ సంఘశేవలను పూని ముదంబొసరించు మిత్రుల

బంధుగులట్లు నామదిని బయ్యపుకోడురు సోదర ప్రజా

బృందము కెల్లవేళల సుబుద్ధియొసంగ మహాత్ముగొల్పెదగ

మ న వి.

ఆర్యా !

1942 వ సంవత్సరముననే నీగ్రంథమునువ్రాయ నారంభించి 48 వ సంవత్సరమునంబూర్తియైనదనుట నామిత్రుల కెల్లరకును తెలియనివికాదు. తదాదర్భ్య అచ్చొంతించుటకు ప్రయత్నించుచుంటినే గాని ఎలనో ఇంతకాలపారణమైనది. ఈగ్రంథమును వ్రాయబూనినది నా పాండిత్యమహిమ ప్రపంచమున ప్రకటించి ప్రశస్తి నార్జించు ప్రయత్నంబెంత మాత్రము గాదు. అనాటి స్వార్థపరులు మానవరక్కసులు లుబ్ధులుగావించు కూర కుటిల రాజనీతిజ్ఞులకులొనై స్వార్థ రహితులును సత్యవాదులును స్వాతంత్ర్యప్రియులును ధర్మసంస్థాపకులును బడరాని అమానుష శృత్యములపాలై దాన్యశృంఖలములలోఁజిక్కి దాపత్రయ మొందుచుయుక్కిరివిక్కిరులైయుండు యాదుస్సంఘటనమే నాయీ ప్రయత్నమునకు ముఖ్యకారణము. అంతట నా ఇష్టదైవమగు శ్రీలక్ష్మీనృసింహస్వామి కరుణాటాక్షమర్థించి దన్మూలమున ఊహకల్పిత నాటక రచననారంభించితి నేగాని ఎచ్చట ప్రారంభించి ఎచ్చట సంపూర్ణ మొనర్చవలయునను విచక్షణ మణుమాత్ర మూహించలేదు. కవితా కౌశలముగాని, పాండిత్య ప్రభావముగాని, లేని ఈరచన స్వార్థ పరులు తొలగి స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించువరకు పూర్తియొనర్చిన దాబరమేళ్ళ రేచ్చయే ఇందలి ఛందోదోషాది పదములకూర్పు నాపాండిత్య లోపమే. నాలోపమునకుతోడు ముద్రణమొనర్చు నాసోదరుల పొరపాట్లు సైతము నేను సమక్షములోయుండక వారి కేయప్పగించుట ఆపొరపాట్లను నావిగా భావించితి. సహృదయులెల్లరు ఈగ్రంథమును జదువ నారంభించుటకు ముందుగా ఈగ్రంథాంతమున నుండు తప్పొప్పుల చట్టిక సవరించు కొందురని ప్రార్థన. ఇంకను అక్షరలోపములు గలవి దిద్దుటకు ప్రథమ ముద్రణను పూర్తియైనందున సాధ్యపడలేదు. ద్వితీయ ముద్రణమందుఁ తప్పులు సరింప సాధ్యమైనంతవరకుఁ ప్రయత్నించెన. ఈ ప్రతులను వికృయించు నాద్రవ్యము మాగ్రామముందు నూతనముగా స్థాపించిన గ్రామోద్ధారక యువకజఃసంఘ సహాయమునకొసంగఁ నిశ్చయించితి. మిఁకొసంగిన ఈశ్రమకు నా ప్రోక్షణతాగ్ని పండనములు. సమస్తసన్మంగళాని భవంతు.

జై హింద్

గ్రంథకర్త.

శ్రీ రస్తు

పండితాభిప్రాయము

శ్రీయుత చిట్టిభాట్ల ఈశ్వరయ్యగారు రచించిన స్వాతంత్ర్యవిజయము అను పంచాంశ పరిమితమైన ముద్రిత నాటకము నా మూలాగ్రముగ జదివి సంతసించితిని ముద్రణదోషములు విరివిగానున్నవి. తప్పొప్పులపట్టిక బరిశీలించియే చదువుకొనవలసియుండును రచనోద్దేశ మమూల్యమైనది. ఈ కవికిది ప్రథమ ప్రయత్నమగుటచే బద్ధభాగములో నచ్చటచ్చటఁ గొన్ని శాబ్దిక దోషములు గానవచ్చును అయినను బాత్ర పోషణమునందుఁ గాని సంవిధాన నైపుణియందుఁగాని యీనాటకము మనప్రాచీన సంప్రదాయము ననుసరించి మిక్కిలి రసవత్తరముగ నున్నది దేశ కాలముల కెంతయు నను యోజనమై పాఠక హృదయముల నతి శ్రీఘ్రముగ నాకర్షించు నీ నూత్న వృత్త్య కావ్యమాంధ్ర భారతికొక మనోజ్ఞ కంఠాభరణమై రాజిలుననుట కభ్యంతర మేమియులేదు ఈకవి శ్రీసుబాసు చంద్రబాను (నేతాజీ) చరిత్ర మును సైతము హరికథా యావమునఁ గొంతభాగము రచించి యున్నాడు ఇట్టి రచయితల యుత్తమ కావ్యములను బ్రోత్సహించి యుండ్రలోకము కృతార్థమగుఁగాక యని ప్రార్థించు చున్నాను.

ఏతత్కృతి పతియైన శ్రీస్వసింహ మూర్తి యాకృతికర్త కాయు రాజోగ్య భాగ్యములనిచ్చి నిరంతరము రక్షించుఁగాక యని ప్రార్థించు చున్నాను.

కమ్మలు
21—10—1948 }

ఇట్లు
అనుముల వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

‘జ్వాల’ ఆభిప్రాయము.

మహాశయా,

మీ నాటకము చదివితమి ఇతివృత్తము ఆధునికమై, నేటి సంఘము లోని దోషాలను చక్కగా బయలు పరుస్తున్నది.

సాఫీగా సాగు ఆనేక పద్యాలతో మీ నాటకము చదువుకొనడానికి బాగున్నది. మీనాటకముద్వారా ప్రస్తుత నాటకంకంటె మీలోని రచనా పాటవాన్నే మేమెక్కువ పాటిస్తున్నాము.

కాలానుగుణ్యమైన ఇతివృత్తం, శైలి, టెంపోలతో ప్రతిభావంతమైన మీలేఖనిమండి బయల్పడే మీతరువాతి నాటకాలు చదువుకొనడానికి ప్రదర్శనానకీకూడ పనికివచ్చి జనరంజకం చేస్తవని మాయభిప్రాయము.

జ్వాల

23-10-48

శ్రీస్వాతంత్ర్య విజయమును దృశ్యకావ్యమును నేరబరికించినాడ.

ఈనాటిక రచయితలు బ్రహ్మశ్రీ బయ్యపు కోడూరు గ్రామవాసులు చిట్టిభాట్ల ఈశ్వరశర్మగారు. వీరధునాతనాభిరుచుల సీకావ్యమును రచించిరి. వ్యతంత్రభారత దేశమున నిట్టిరచనలు ప్రజాసామాన్యమునఁ బ్రబోధమున కావశ్యకములు.

ఈకవివర్ణుల భాషాభిమానము రచనయందలి కుతూహలము ప్రశంసాంపాత్రములు

ముద్రణ దోషము లధికముగ నున్నవి, ద్వితీయ ముద్రణమున సవరింపఁబడునని తలంచెద వీరికావ్యరచనము ప్రభువు ప్రయత్నమైనను సరళమై హృదయంగమముగ నున్నది.

ఇట్టి రచయితల కాంధ్రజాతి ప్రోత్సాహ మొనఁగుననియాశించెదను.

ఇట్లా

వై. రాఘవాచార్యులు.

సీనియర్ తెలుగు పండితుడు,
మునిసిపల్ హైస్కూలు, కర్నూలు.

24-10-48

—♦ ఇందలి ముఖ్యపాత్రీధారులు. పురుషులు ♦—

శ్రీ విష్ణువు	(వైకుంఠదృశ్యము)
నారదుడు	(కథానాయకుడు) యోగి
లబ్ధ రాజు	(యువరాజు)
సుధర్మడు	(మహారాజు)
జంబు కేశ్వరుడు	(ప్రధానమంత్రి)
బ్రహ్మమూర్తి	(కొండవ మంత్రి)
వంది	(మూడవ మంత్రి)
శూలపాణి	(ఇంగ్లీషు డాక్టరు)
గోపాలాచార్యులు	(ఆయుర్వేద డాక్టరు)
శంకరశాస్త్రి	} (పల్లెటూరి నివాసులు)
బాలక్రిష్ణమ్మశెట్టి	
పెరుమాల్ శెట్టి	
మట్కిసా హెబ్	
ఆనందమూర్తి	బ్రహ్మమూర్తి కుమారుడు
	(10 సం॥ బాలుడు)
కార్కు	} (రాజభటులు)
మారు	
పోలీస్ సబ్ ఇన్ స్పెక్టర్	

—♦ స్త్రీలు ♦—

శ్రీ లక్ష్మి	(విష్ణువు భార్య)
కాంతమ్మ	(జంబు కేశ్వరుని భార్య)
భారతీదేవి	(బ్రహ్మమూర్తి భార్య)
సుగంధలత	(లింగ్లీషు డాక్టరు భార్య)

శ్రీ గామ లు.

శ్రీ విఘ్నేశ్వరాయనమః

శ్రీ స్వాతంత్ర్య విజయము

అను

లుబ్ధగజాంకుశం.

—(* పరిధమాంకము. *)—

(శ్రీ వైకుంఠమున విష్ణువు శయనించి యుండ పాదములపద్ద
లక్ష్మీదేవి కూర్చొనియుండును తెరయెత్తబడును.)

నారద:- (పాటపాడుచు) (హృవేశించి) వైకుంఠవాసా నమస్తేన్నమ

శ్రీవిష్ణువు:- మనోవాంఛా ఫలశిద్ధిరస్తు నారదా కూర్చొనుము.

నారద:- ధన్యోస్మి ధన్యోస్మి (అనికూర్చొనును)

లక్ష్మీ:- దేవా శివేశదృష్టి చేవల యోచించుచుంటిరి? సృష్టిస్థితి
లయమూర్తులు మీరింత యాలోచించుటకు హేతువేమి?

విష్ణువు:- ఆలోచనయా. నీవు పేర్కొన్న సృష్టిస్థితిలయములలో సృష్టి
స్థితులు గడచినవి. ఇకలయకాల మానస్సమైనదా యని
యోచించుచుంటి.

నారద:- లయమా! కల్ల పరమ పతీవృతామ కిల్లులును సకలధర్మ
అర్థ వీర సత్య సంధాది మహా బృందములు జనించు
భారతావనిపై ప్రళయమంకురించునా

ఉ॥ శాంతికి మూలమాయీల విశాలసుసీలగుణాలవాలూ ర
తీక్షణత పరోవకార సుగుణాంచిత కోమలసత్రనూన సు
స్వాంతులు నింపుసాంబాదపు సంపదనింపెడు సారభూత వే
దాంత రసంబు గోల ప్రళయంబులు వారలనంట నేర్చునే॥

దేవా భారతానని యందు ప్రళయ ముంకురించుననుట ప్రకృతి విరుద్ధము. అది జరుగనేరదు.

లక్ష్మి:- నాథా మీరీ కలహ భోక్తృవల్కులనే నిక్కమందురా. పరధాన్యాంధకార భద్ధులై పాపభూయిష్టమగు పరధ నానక్తులై ప్రజాహింసకులు చెలరేగిన భారతానని యందు ప్రళయ ముంకురింప కుండునా. మనోవల్లభా

di శాంతములేదు నీలమదిసాగదు సత్యముగానరాదు ధా మంతము సున్నగన్న బెడమార్గమే జూపును సంఘమున్న రా ధ్ధాంతములిన్న బెద్దలవిధానమే దూరుచునుండురెన్న దు స్వాంతుల నస్వతంత్రుల నసాధ్యములై బ్రలయంబులంట వే

విష్ణువు:- వెద్రదానా నేను భక్తవరాధీనుడనని ఎరుగవా. భక్తుడేనేను నేనేభక్తుడ (నారదుంజూచి) నారదా వ్రత్యుత్తమాగో చింపుము.

నారద:- దేవ దేవా సర్వాంతర్యాములగు మీకాలోచన దెల్పు నే నంతవాడను.

పుష్కపు:- పండే హింసకుము ఇది ప్రపంచ నమీక్ష తెలిసినదా

నారద:- మహాప్రసాదము.

లక్ష్మి:- నారదా భారతభూమి యందనేక మార్పులుత్పన్నమైనవి సత్యసీల వీరత్వాదులు నసించినవి అందుచే నీ యాహ ఇప్పటి భారత వ్రజల కస్వయింపదు

నారద:- లోకమాతా మీరీవైకుంఠ మలంకరించి భూలోక మీక్షించు చుండుడు. నేనొక యోగిరూపమున భారతాననిం బర్వటన జేయుచు నర్వము మీ కెరింగించి భాతీయుల ప్రతిభా మహాశ్రద్ధము ప్రపంచమున పెదజల్లి మీ సందేహముదీర్చెద ఆజ్ఞయొనంగుడు.

లక్ష్మి:- (విష్ణువువైపుజూచి) ప్రియా. ఆజ్ఞ యొనలగుటలో మీ అభిప్రాయమేమి.

విష్ణువు:- నీ యభిప్రాయమే నా యభిప్రాయము. (నారదంజూచి)
నారదా నందేహనివృత్తికై భూలోకంబున కేగుము. విజై
యీభవ పోయిరమ్ము.

నారధ:- (పాటపాడుచు వెళ్లును తెర వాలును).
(ప్రవేశము)

నారద:- (పాటపాడుచు భువిబరికించి) జననీ భూదేవీ

నీ! ముల్లోకములకెల్ల మూలమీవనిబుధుల్
వేనోళ్లగొనియాడ వెలసినావు
వెలసినదాదండవలయ రూపముదాల్చి
బహుఖండముల రీతిబడసినావు
బడసి భూమండలంబందు మేటియనంగ

భారతావనిభేర బరగినావు
బరగిధీరుల చాలబలశాలుర గని గీ
దేశములకీర్తిదేలినావు
తేలి స్వాతంత్ర్య విజయ వైశేషిల్లి
నట్టి నిను నేడు దాస్యంబునందు నిల్చు
దుష్టబరిపాలనములూడి తొలగునమ్మ
బరమకల్యాణి జగదంబ భారతాంబ

(తెరవైపుజూచి)

వైకుంఠవాసా అల్లజ్జే గావపచ్చు పట్టణమరసి యందలి
వృత్తాంత మెరింగించెద. (పాటపాడుచు నిష్క్రమణ) రాజద్వారము
ఇరువైపుల కార్కుమార్కు అనుభటులు నిల్చుకొని యుందురు.

(తెర ఎత్తబడును.)

నారద:- (యోగిరూపమున ప్రవేశించి ద్వారపాలురంజూచి)
అయ్యలారా మీరెవరు?

మార్కు:- అతనిపేరు కార్కు. నా పేరు మార్కు.

యోగి:- ఓ హా! యీ పట్టణపాలకు లెవరు.

కామ:- పాలకులవేరు సన్నాసుల కేసనయ్యా, బిచ్చమికి బయల్దేరి
చచ్చేవానికి సానిసుద్దు లెందుకు. సాగు ఊ సాగు

యోగి:- ఏమీ? అకారణ హాస్యమా?

మాయ:- అకారణమొండనీ. ఊరిపేరే తెలియనివానికి దారియెట్లు
దెలిసినోయ్.

కామ:- ఓరెయ్. సన్నాసులతో సునమాడబూడదుకూ. సాలా
సిక్కులుంటాయ్.

మాయ:- (చెంపలు వేసుకొని) తప్పు. తప్పు చమించుబాబో ఇది
శకృపురం. సుధర్మ మహారాజు పాలన ఇది రాజగృహ
యువరాజు లబ్ధపతి దైసేయ్. బిచ్చంలేదు గిచ్చంలేదు,
కదులూ. ఊ.

యోగి:- (తనలో) రాజు సుధర్మకు సరియే, యువరాజు లబ్ధపతియో!
(ప్రకాశముగా) ఈపేరెందైననులేదే విచిత్రముగానున్నది.

కామ:- విసిత్రమేలనయ్యా ససిత్రమే, మొదలంట సెప్పినగాని
నీమెదడున కెక్కడు. మారాజు తండ్రి. శంబురాజు అప్పుల
పాలై దుఃఖములో నున్నప్పుడు. మాలబద్ధపతిరాజు ఘోర
వేరు పెట్టేనాడు పాతిల్లు రిపేరి నేచుంటే పెద్దధనం
దొరికింది దాంతో ఆప్పులు చప్పులుతీరి ఆచ్చి పాచ్చి
రాజ్యం గీజ్యం అంత దక్కిందని కుమారుని అడుట్టించాత
కొనగు మిగిలించే రాజ్యం అదేలబ్ధం అందుకీ ముగ్ధుగా
చిన్న కొడికి లబ్ధపతియని వేరు బెట్టినాడు. జెల్పిందా

యోగి:- ఆ. ఇక సర్వమూ తెలియును. (దివమువరికింది)
రమా మనోహరా.

అని పురము చక పురము పురపాలక సుధర్మ
వర్మ దమ్ముడు లబ్ధవరకుడు దెలిసె
కామ మాయలు భటుల్ గలసిన రాజ్యవో
బరగు నాట్యమింక జరుగు వినుడు.

(పాడుచు నిష్క్రమించును) తెలవాలును.

రాజస్థానము మంత్రిలతోసహా సుధర్మకు కూర్చోనియుండ
తెరయెత్తబడును)

యోగి:- (పాడుచు పోవేశించును)

సుధర్మడు:- (యోగినుద్దేశించి) అయ్యా కూర్చోనుడు. మీనివాస
మెక్కట

యోగి:- (కూర్చోనుచు) వైకుంఠపురము.

సుధర్మ:- (ఆశ్చర్యముగా) వైకుంఠపురమా!

యోగి:- ఔను, నిరంతర భగవద్గీతా పారాయణుల కావైకుంఠమేవాన
స్థానము. ఇందలి ఆశ్చర్యమేమున్నది.

సుధర్మడు:- ధన్యస్మి, ధన్యస్మి, భవద్దర్శన మహిమచే నేనును
నామూలమున రాజ్యప్రజలును ధన్యులమైతిమి. మునీంద్రా,

ఈ శ్రీలోధవంగ దైవపద చింతనజేసెడి మిమ్ముఘోంట్లు నా
బాలన జూడవచ్చుట లపారముదంబిక నామనంబునిక
బోలిన బెద్దనేయదుగ బూనిన బ్రశ్నలనైదు దెల్పెదక
జాలుగ దెల్పుచుయ్య తగుసారములైన నదుత్తరంబులక
యోగింద్రా! తెల్పుమనదరా?

యోగి:- అగత్యము వెల్లడించుడు. తెలసినంతవరకు దెల్పెద

సుధర్మ:- సరియే. ప్రసించములో మూలమైనదేది?

యోగి:- ధనము.

సుధర్మ:- తులలేని తూకమేది?

యోగి:- సత్యము.

సుధర్మ:- అన్నిటికన్న అత్యుత్తమమైనదేది?

యోగి:- అహింస.

సుధర్మ:- ఏన్ని విడిచినను విడువరానిదేది?

యోగి:- శ్రైర్యము.

సుధర్మ:- యెంత ఈదినను అంత దొచనిదేది?

యోగి:- సంసారసాగరము ఈ పంచసూత్ర సుసాధకుడే పరిపాలించ
దగు ప్రభువు.

జంబుకుడు:- (దిగ్గనలేచి) కావచ్చునుగాని సీ ప్రత్యుత్తరము లిప్పటి పరిపంచమున కనుకూలించవని నానమ్మకము.

బ్రహ్మమూర్తి:- జంబుకేశ్వరా? అందరము జ్వలమే. పెద్దలకు బెద్దవైనందున అంగున కనుకూలించు ప్రత్యుత్తరములు మీరు చెప్పిడు.

జంబు:- నీకడనేనేనాటి పెద్దనయ్యెను? నీరేమ్రుని యాజ్ఞయైన నీచడుగకముందే జెప్పియుందురా.

సుధర్మ:- ఏల వివాదము. సదుత్తరములైన సన్మతించెద సందేహములు దీర్చుటకందరకు అజ్ఞయిచ్చితి, మీ మీ అభిప్రాయములు వెల్లడించుడు.

జంబు:- (తొందరగాలేచి) నే వెల్లడించెద [1] పరిపంచమునకు మూలము ధనమే. అది అందరము ఒప్పుకో దగ్గదే. [2] తులలేని తూకమైనది దేశసామ్రాజ్యము [3] అన్నిటి కన్న అత్యుత్తమమైనది. ఆగ్రహించువారి సనుకూలవరచుట [4] యెన్ని విడిచినను విడువరానిది పట్టుకల [5] ఎంత యీడినను అంతదోచనిది పరిపంచప్రజల దురాశ. ఇట్టి దురాశ వదులమట్టు బెట్టుచునేటి ప్రభుత్వధర్మము.

బ్రహ్మమూర్తి:- (తటాలున లేచి) ఆ! అవునవును? మీరు నుడివిన నయిదవదియగు అదురాశయే మీకీ ప్రత్యుత్తరములు భోధించితి కాఁగాలు

జంబు:- బ్రహ్మమూర్తి! మాటలు మితిమీరుచున్నవి. నీకే ఈ యధిక ప్రసంగము?

గీ॥ రాజ్యతంత్రంబు లడుగులు గాజునంతు
నచ్చజెప్పెడి భారమృగానువ తు
ఇందఃబనిలేని మోగు నీగొంతరి యు
నీచమధిక ప్రసంగమ్ము నీరునంతు.

బ్రహ్మమూర్తి:- ఏమీ? యేమంటివి? అధిక ప్రసంగములు నీప్రత్యుత్తరముల సారమే?

చ! తలచెడి మాటలాడెదవు చాలిన్ని సుంతయులేక బెద్దవై
చలమనికాలు దువ్వెదవు జాలియాపుము చాక చక్కముల్
బలమదితగ్గ మేనమతి పారదు దేనను దృష్టిమృగైనిక
దలచుచు నీగుణంబులెగ తాళిగ నవ్వుదురింక జంబుకా.

ఇక మతిచెడి మర్యాద పోగొట్టుకొనకుము.

వంది:- (తటాలునలేచి) (రాజునుద్దేశించి) ప్రభూ, యేమట్లుార
కున్నాడవు. రాజస్థానము రణరంగముగా మారుచున్నది ఆల
సించిన అశాంతి మితిమీరుచు.

సుధర్మడు:- బ్రహ్మమూర్తి

గీ! శాంతిసూనుము కోపమ్ము సాగదివును
బాల్కమిత్రత పాటింపు బ్రహ్మమూర్తి
జంబుకేశ్వర బెద్దవు చదువనేల
యాగ్రహము బూనరాదెప్పు అనువుగాడు.

ఇక మీ మీ యాగ్రహములు చాలింపుడు.

జంబు రాజా? బ్రహ్మమూర్తి నీకుప్పీయ మిత్రుడైన గానిమ్ము
మంత్రి వనికిమాత్ర మిత డనర్హుడు ఇంకొకరి నియమించుకొనుట
మేలు. లేదేని రాజ్యతంత్రమునకే ప్రమాదము సంభవించును.
యోచింపుము.

బ్రహ్మ సరియే? ఖరిపాలనాధిపతిరాజు తనకు నచ్చిన వారినే మంత్రి
లుగా నియమించుకొనుచు నీవేల లేని యధికారమును చూ
యించు చుంటివి ఇది నీ గర్వవచనమా.

జంబు ఏమంటివి? ఔరా? పొగకు తలకెక్కి మాటలాడెననా.

శా! ఔరాగర్వమటంచు గూశేనవుగా అంధుండవై మూర్ఖుడా
ఏరా రాజ్యము నేలువారెవరొ నీవే రాజునంచెంచి తో
ఈ రాజ్యంబున రాజులెల్లవును నాయుష్టాను వృత్తాత్మలే
నీరాజ్యపుడు నామమాత్రుడెజమినేర్పుర జెల్లవిచ్చోటునక.

సుధర్మ జంబుకేశ్వరా? ఏమీ? రాజు నామ మాత్రుడంటివా?

గీ భూమియక దెట్టిమాడ్చు నెట్లునెనీ
సేమమాయుచు బ్రజలకు జేరదీసి
హరి యిష్టార్థములు దీర్చవలను వడని
నామకార్థపు రాజేలనవ్వు చేటు.

బ్రతుకు కొరకా ఈబచ్చన బాహ్మ్యధిపత్యము

జంబు నీచముగా దోచిన రాజ్యము నీవనుభవింపజాలవు.

[బహ్మ నర్వాధికారము తమదేనా? రాజున కాయధికారములేనా?

జంబు ఆమాట మొదటనే వెల్లడించితి సర్వసైన్యములు నాచేగలవు.
మీ. మీ బెవరింపులు నన్నేమియు చేయజాలవు

[బహ్మ (కోపముతో లేవబోవుచు)

సుధర్మ బ్రహ్మమూర్తి! ఇది మాటలాడుటకు చమయముగాదు.

జంబుకేశ్వరా! వివాదముతో బనిలేదు నీ ఇచ్చవచ్చిన రాజునే
నియమించు కొనుము. ఇట్టి కీలుబాహ్మ్యధిపత్యమునకు
నమస్కరించి నేవెల్లిపోయెద.

జంబు మీ యిష్టానుసారమే వెళ్లవచ్చు (యువరాజువైపుజూచి)
యువరాజా? ఇక సింహాసనము నీ స్వాధీనము చేయనెంచితి.

[బహ్మ (దిగ్గనలేచి ఖడ్గము దీయుచు) ఇది ధర్మవిరుద్ధము ఆధర్మము
నహింపజాల.

సుధర్మ బ్రహ్మమూర్తి? సాహసించకుము. నామూర్తి

[బహ్మ (కత్తి నేల జారవైచి తలవాల్చుకొని యుండును)

జంబు మీకు ధర్మముల భోధించువాడు సన్యాసియే, తెలియని ధర్మ
ములు దెలిసుకొనుదు.

యోగి అయ్యా? ధర్మకాల మంతరించి అధర్మ మానన్నమగుట
కీ యహంకార ప్రభుత్వమే మూలకారణము.

జంబు సన్మానివి సీసవేశమే ఈ జరిగిన కార్యమునకు మూలము.
 యోగి జరిగిన కార్యమేకాదు. ఇక జరుగజోవు జగత్కల్యాణమునకు
 సైతమయ్యనియే మూలము.
 జంబు నీ ధర్మములు విన్న రాజులు నీవు ఇచ్చటనుండ బనిలేదు
 వెళ్లవచ్చును.
 యోగి సంతోషము. ఇట్టిపాప భూయిష్టులగు అధర్మ వర్తనులచేత
 కూర్చోరుట పాపదాయకము వెళ్లెద (లేచి దివము పరికించి)
 వేదాంతవేద్యా,

సీ॥ ధర్మచాలనజేయు ధరణీశ్వరులన్
 మోసపూచ్చును దేశములను గల్చి
 గెలిచినంతన దానగలిగె దుర్ధనకాంక్ష
 మేటి యాకాంక్షలో నాటుకొనియె
 నాటుకొన్నది మొదల నడిపించె దుర్బుధి
 సద్ధర్మ చాలనల్ సాగనంపె
 సాగనంపిన దాది శానగంబులగూర్చె
 కూర్చి నిరంశ శగుణము నేర్చె
 నేర్చి అద్వానివలన నోదార్చునితడు
 జంబుకేశ్వరుడన వృక్ష జంబుకంబు
 లుబ్ధతయె వీని దుశ్చైత్యలబ్ధమిటుల
 మార్చె రాజును మంత్రని మరువకండి.
 (అని పాటపాడుచు వెళ్ళును)

సుధర్మ (లేచి) సోనరా. ఇంతవరకు మూపైనున్న రాజ్యభారము
 గైకొని సుఖముగా రాజ్యచాలన మొనర్చుము.
 జంబు (లేచి) -రాజుకిభాషాంకు సీకుగాని నీకుటుంబ జనితులకుగాని
 నిమిత్తముండరాదు. నీనృపాస్తమున హక్కువిడుదల శత్రుము
 వ్రాసి యివ్వవలయును.

సుధర్మ అగత్యము గైకొనుడు. యేదీ పత్రము?

జంబు (కాగితము నిచ్చుచు)

సుధర్మ (వా)తనభినయించి కిరీటము ఖడ్గముతోనహ జంబుకేశ్వరున కప్పగించి వెళ్లి పోవును)

జంబు (యవరాజునకు కిరీటము: ఖడ్గము చేతికిచ్చి) లబ్ధరాజా? నేటినుండి సర్వసామ్రాజ్యాధి పత్యము వహించుము.

శ్రీ శ్రీ. శ్రీ. లబ్ధమహారాజుగారికిజై. (అని మూడుసార్లు అనును)

బ్రహ్మ (లేచి నిల్చుకొని) ఔరా? యేమి కాలవిపర్యాసము? లబ్ధరాజా, అన్యాయపు కార్యమూని రాజ్యము తలకు జటుకొంటివా?

సీ! ధర్మరాజనువోలి ధర్మసాతన జేయు

ధర్మానువర్తి సుధర్మమూర్తి
కోపమూసక పృజల్కోరిన యవిదీర్షు

ధర్మానువర్తి సుధర్మమూర్తి
అన్య రాజ్యంబుల నార్జింప నొల్లని

ధర్మానువర్తి సుధర్మమూర్తి
నాస్తి కులగు వారి నేస్తంబు లొప్పని

ధర్మానువర్తి సుధర్మమూర్తి

నిట్టి సద్ధర్మముల దిట్ట నీడ్చి వైచి

నట్టి బందపు దమ్ముడై బుట్టి తొర

కపట హృదయుడ నీరాజ్యకాంక్ష మనునె

భ్రాతృవైరివి నినుజూడ పాప మొదవు.

భీదురాత్మా, జంబుకా.

కా! సౌజన్యంబును మంటగల్పితరి నీరాజ్యంబు కాలింపనా
రాజన్యం వదలించి పంచకులరై వ్రాశిచ్చి పొమ్మంటిరా

పూజార్థు డెటులబ్బరాజగును నేభాదేవి బాలింతు రో
బెజాతె విలపించి దన్నుకొనరో. వీక్షింతు మీజాడల.

ఓరీ? లుబ్ధపితాచమా.

గీ॥ స్థిరముగా నిల్చు ధనమును చిత్తవృత్తి
నంతరించెడు కాలము చెంత జేరె
కొంతకాలంబె ఐక మీదుకుల్కు లెల్ల
ప్రజల సంఘము లేకమై బరగువరకె.

జంబు నీచాలాపములు మితి మీరిన నీచేతులు సంకెళ్ల పాలగును.
నచ్చకున్న చచ్చినట్లు వెడలిపామ్ము? రాజభటులారా,
(భటులు ప్రవేశింతురు) ఈచంపాలు నిటునుండి సాగనంపుడు.
భటులు (బ్రహ్మనూర్తిని భటులు ఈడ్చుకొని వెళ్లుచుండగా)
(బ్రహ్మ హా! మిత్రమా! సుధర్మా (అని నేలవడును. ఈడ్చుకొని
వెళ్లుదురు)

తెరవ్రాలును.

పృథమాంకము చమాప్తము.

—♦♦ ద్వితీయాంకము . ♦♦—

...!* జంబుకేశ్వరుని గృహంగణము *!...

జంబు రాజభటులారా? (భటులు ప్రవేశింతురు) మీరిచ్చిన పితాచ
మేమయ్యెను.
కారు- స్వాధీనముతప్పి బాధలో యున్నాడండి పాపము.

జంబు పాపమా? స్వయంకృతాపరాధము. పాపమూ? ఊ
 ఇక వాడు బ్రతికియుండిన రాజ్యమునకు బ్రమాదము తప్పదు.
 మీరీవిషము తీసుకొని వెళ్లి సాహసముచే వాడు మ్రొంగు
 నటులచేసి రండు. మీశోరిన బహుమతు లోనంగెద ఎవ్వరి
 కేని తెలిసినా మీపిత్తుక లెగర పోవును, జాగ్రత (విషముగిన్నె
 నిచ్చును) ఊ?

(నిష్క్రమణ తెరచాలును.)

తెరయెత్తగా పెరటి బయలునందు బ్రహ్మమూర్తి నీడ్చుకొని
 నేల పడవైచి)

కారు- గతిగా పట్టరా?

మార్కు- అబ్బ! నాసేతులాడవురా? బిడ్డలు గల్లోన్ని పాపం

కారు- యేడ్చువులే? యాడికొచ్చినా యెదాంతాలేనా పాపం వున్నెం
 పటోయ్ వట్టు ముక్కు బిగబట్టు.

(అని నోటవిషము బోతురు. తెరచాలును.)

తెరయెత్తగారాజభటులు మార్గము తొందరగా కారు-
 మార్కులు వెళ్లుచుందురు. యోగి వారలకు యెదురగును.

కారు- మార్కు భయమునభినయింతురు.

యోగి ఆర్యులారా? ఏల మీరిట్లు భయపడుచుంటిరి.

కార్లుమార్లు యేమీ లేదబ్బ. (అనిపరుగెత్తి వెళ్లిపోవుదురు)

యోగి (స్వగతము) నన్ను జూచివీరింత తల్పిబుల్బలాడుటకు కారణమే
 మైయుండవచ్చును. (అనిశృష్టినభియించి) ఆహా పరీమాదము
 ఇంక నేనేగవలయు. (అనివెళ్లుచు)

కారు- అబ్బ! బ్రతికితిమిరా బాబు.

మార్కు- యేంబతుకురా. బహుమానం కొరకు. బలవంతముగా సంపిది
 మీ నామనన్ను నాలో లేదోయ్.

కాదు. యీలాంటి యేదాంతాలు. నూశాంతే బహుమానంలో బాగం
తీసుకోవ్. యెల్లవోయ్. యెల్లయెర్రి మొగమా
(నిష్క్రమణ)

(బ్రహ్మమూర్తి గృహము. భారతీదేవి గారిపూజ సేయు
చు పాటపాడు చుండగా పాటపూర్తి అయిన పిదప. బాటసారి
ప్రవేశించి)

బాటసారి అమ్మా, భారతీదేవి, మీభర్తగారు, బ్రహ్మమూర్తి పెరటి
బయలులోపడి పొరలాడు చున్నాడు గొప్ప ప్రమాదముగా
నున్నది.

భారతి (దిగ్భ్రంశి) నావతియూ! బ్రహ్మమూర్తియూ! ఇదీనిజమా!
అన్నా పొరబడు చుంటినా?

బాట నీరద్ద అబద్ధమామనునా. తల్లీ.

భారతి తల్లీ గౌరీమాత (అనినమమ్మరించి తొందరగా. వెళ్లును.

(తెరవాలును)

(తెరయెత్తగా ఆనందం వలకపుస్తకములు చంకనిడుకొని వెళ్లు
చుండును. వెనుకవైపు ఒక బాటాడు తొందరగా ప్రవేశించి)

బాటాడు ఆనందమూర్తి! ఆనందమూర్తి మీతండ్రిగారు పెరటి బయలు
లోపడి ప్రాణము విడిచినాడని, అందరుగుంపులై యున్నారు.
మీఅమ్మ యేడుస్తు నిన్ను త్వరగా రమ్మన్నది పోవుదము
రమ్మ

ఆనందం (వలకపుస్తకములు జారవిడిచి) మాతండ్రిగారా?

(అనితొందరగా వెళ్లును)

తెరయెత్తగా.

(భారతీదేవి తొడలపై లలసిడుకొని బ్రహ్మమూర్తి నేలబడి
యుండును. భారతీదేవి కన్నీరు తుడుచు కొనుచుండును)

ఆనందం (హివేళించి) అమ్మా! అమ్మా! (తల్లినాలింగనం చేసుకొనును)
భారతి ఆనందం నా ఆనందం. (అనిదుఃఖించుచు)

యోగి (పాటపాడుచు) అమ్మా, యూర డిల్లుకు, నీభర్త కేమియు
వ్రోమాదము లేదు.

భారతి (తిన్నగాలేచి చేతులు జోడించుకొని) యోగీంద్రా, మీ
ఆశీర్వాచనము నిజమా. తండ్రీ, తండ్రీ. నీవేళకదిక్కు-
(అని యోగి పాదములపై బడును)

ఆనందం (చేతులు జోడించుకొని) స్వామీ! నాతండ్రిని బ్రతికించుము
నీయాజ్ఞ యగువరకు నీ పాదుకలు మోయుచు, నీ వెంట
దిరిగెద స్వామి (అని పాదములపైబడును.)

యోగి అమ్మా! భారతీదేవీ ఆబ్బాయి ఆనందమూర్తి, బ్రహ్మ
మూర్తి తప్పక జీవించును. నా మాటనమ్మి మీరు ధైర్య
మూన వలయు లెమ్ము (యిరువుర శేవనైతి) అమ్మా

శి! ఆపదలేదిక్కటికి ప్రయానమునగా బడికుందెదమ్మ నీ

ప్రాపున నిల్చి నీలమదె ప్రాణభయంబును దీర్చునింక నం
తాపము మాయమమ్మ వనితామణి భారతసాక్షి చెంత నే
పాపములైన మాయమగు భారముదోపప్ర భారతీమణి.

భారతీ (చేతులు జోడించుకొని) మునీంద్రా! నావతిలేచి నాతో
ఒక్కమాటైన బంకువరకు హృదయము శాంతమూనజాలదు,
నీ! పతినేన భారతసతికి మూలధనంబు

పతినాదు దైవమో బరమ పురుష

పతిభక్తి ఇహపర పాపనంబగుమాక్తి

సహజ సుపదగాదె సాధువర్య

పతిలేక బ్రతికిన ఫలమేమి యిలలోన

దిక్కె-వ్యర్థయ్య వోదీపాల

పతియాపదలజక్కి బరితపించెనెట్టి

యోచన దోచశో యోగిచంద్ర.

(కొడుకు నాలింగనము చేసుకొని)

గీ॥ ఎందుబోవుద మానంద యెట్టులింక
బలుక డొక పలుక-మీతండి) బ్రహ్మమూర్తి
(యోగి నుద్దేశించి)

ఒడలిక కా మేని బాధల బడెనునార్తి
దీర్చుమోదేవదలతు మీదివ్యక్తిర్తి
(అని యోగిపాదములపై బడును)

ఆనందం (తల్లిని లేవనెత్తి గడ్డముపట్టుకొని బ్రతిమాలుచు) ఆమ్మా
తాతగారు దైవము వోలెతటస్థ మైనారు. శండిగారు తస్యక
జీవించుచు. సదుఃఖము నూనముత్తిగ్గీ, నీకన్నీరు జూచిన
నాకడుపులో కలవర మెత్తుతుంది.

అను బంధము.

(తల్లిపైటచెరగుతో కన్నీరు తుడుచును)

భారతి నాన్నా! మచును నిల్వదురా?

ఆనందం మనసు నిల్వకున్న మనం చేసేపనికే యిబ్బంది. ఆమ్మా,
నామాటవినవూ, పోనీ తాతయ్యగారి మాటైనా వినవూ తల్లీ.

భారతి తాతగారి మాట మనకు వేదవాక్యముదండ్రీ. దుఃఖము
భరింపలేక తొందర పడుచుంటి (కన్నీరు తుడుచుకొనుచు
భర్తకు నైత్యోపచారములు చేయుచుండును)

ఆనందం తాతయ్యా? తిండిని చూచి తగు చికిత్స చేయరా?

యోగి (బ్రహ్మమూర్తి దగ్గరకువెళ్లి పరీక్షించి) ప్రాణభయంలేదు.
యిది విషప్రయోగము. నీవు త్వరగావెళ్లి మంచివైద్యునిపట్టుకు
వచ్చునట్లు చేయుము తల్లీ మేమిరువురము ఇందే యుండ
దము పోయినమ్మ.

భారతి (భర్తపాదములకు నమస్కరించి వెళ్లుచు)

(తెరవ్రాలును)

శైరమైత్తగా

జంబుకేశ్వరుని గృహము భార్యకాంతమ్మ అద్దముచూడు
కొనుచు శృంగారము చేసుకొనుచుండును.

భారతి (ప్రేమేశించి కన్నీరు తుడుచుకొనుచు నీనతతో) కాంతమ్మ
గాయ. కాంతమ్మగాయ.

కాంతమ్మ ఆ. ఎవరక్కడ. ఉండండి వస్తాను. (అగమ్యుతోసహవచ్చి)
ఓ హో! భారతమ్మగారు బయల్దేరటం నాకు ఇంతకుముందే
దెలియును.

భారతి మీ కెట్లు దెలిసెనమ్మా?

కాంత యెట్లనెదవా?

తే! గీ! నీమగడు మంత్రిపదవి నానీటగల్గి
రాజుకుఁ దనబుద్ధియే రగులుకొల్పి
వెట్టి వేదాంతముల బడి వెతలనొంది
బోవుచును ద్రోవలో బడిపోయె జాణా.

భారతి బోను బ్రయి అఫెక్ట్ అయినవాడు బ్రతుకునా
శివ; శివా! (అని చెవులు మూసుకొనును)

కాంత ఎందుకేడుస్తావు. వెట్టిదానా, అతని అంశ్య క్రియలు పూర్తి
చేసుకొని తొందరగా రా పో. అతడు బ్రతుకుటనున్న.
నిన్నుద్ధరించుట అంతకునున్న.

భారతి ఆవల నన్నీమిచేయ మనెదవు.

కాంత నిన్నీమి చేయమనను విదోమ్యారేష్ తెలియదూ నీక్షేమము
కొరకే చెప్పునది.

భారతి ఆయన అంతఃచిన నాకీయాశ లెందుకూ?

కాంత ఈస్మృతావనైరాగ్యం బింతవరకే, తరువాత తటాలపాలై
తాకులాడి నీబోటి వాండ్లందరో ఏముసలి ముండాకొడుకు
నంటగట్టుకొని ఏడుస్తున్నారు. అందుకే తొందరగా మేల్కొను
మని చెప్పునది.

భారతి ఏమీ? నీవనునది మరియొకనిని వివాహమాడు మనియో,
కాంత ఎంత పిచ్చిదానవే, వాడుపోతే మరివకడు కాకపోయిన
వాడే మరలవస్తాడా?

భారతి నోరొమ్మాయము. అవశకునపుష్పి. పరిశుద్ధ భారత నారీ
మణి వని నీగుమ్మము తొక్కితి. ఇంత సర్వసంకర స్త్రీవని
తెలియక, పోయె పాపీ.

ఉ! నీదపు మాటలాడుటలు నీదగ నీచులచెత చెల్లదు
ర్వాచకమైన కూతలి: వాగుట (పేటట లావుమోసి పై
శాచమ నీదుమోసముల సారముదోచక చేతులొగ్గిన
యాచకినైన నావిభుని యాపద జావకటంబె ఘాతకీ.

(స్వాగతము)-ఛీ యీనీచురాలిచెంత కాలహరణమయ్యెనే, నాభర్త
ఎంత పరితపించు చున్నాడోదా. నేనికవెళ్లెన (పోబోవ)

కాంత (అక్షువచ్చి) రాస్కెల్ ఆగు నీవన్నమాటకు (వతిఫల
మనుభవింపక పోయెదవనుకొంటివా. (పక్కతిరిగి) ఎవరక్కడ
(భటులు ప్రవేశింతురు) దీక్షి పిచ్చియెత్తినది ఇది వట్టణమున
తిరుగుచుడిన ప్రజలకు హానికరము దీనిని శేపుడయము
పిచ్చిహాస్వశ్రిలో జాయిక చెయ్యండి జాగ్రత్త (అని చీటి
వాళి భటులకొనంగును)

భారతి (ఏడ్పుచు) అమ్మా! అమ్మా! ఒక్కచూరు నావతిని జూడ
నిమ్ము. తల్లీ, నీ బాదములంటి ముక్కెడ (అనిపాదములపై
బడును) కాంక్షమ్మ కాలితో (పక్క తొక్కి)యును.

కాంత ఏమట్లూరుకున్నారు (భటులకు సైగచేయును)

భారతి హానాథా! నాథా!

[భటులు భారతినీడ్చుకొని వెళ్లుచురు. తెరచాలును]

తెరయెత్తగా

[యోగి ఆనందం బ్రహ్మమూర్తి దగ్గరకూర్చొని యుండును]

బ్రహ్మ (పరలాడుచు) నారాయణ, నారాయణ, దాహము, దాహము
యోగి ఆనందం నీవువెళ్లి యెచ్చటనైన మంచితీర్థము గొనితెమ్ము
నాయనా.

(ఆనందము లోపలికివెళ్లి నీరుతెచ్చి బ్రహ్మగూర్చికి త్రావును)
ఆనందం తాతయ్యా, అమ్మ ఇంకను రాతేడేం
యోగి నాయనా. ఇది కష్టకాలము ఏ కార్యము తొందరగా
అభింపను.

చూ కలిగిన కష్టకాలమున కార్యమవొక్కటి చేయబూనినకా
వెలయు మరొక్కటై దలచువేళకు గాదది యెట్లువేగినకా
బలుకరు బాంధవుల్ మిగులబాధలు గల్గిన యిట్టివేళలకా
బిలువధనంబు గోరునని బిట్టుగ జూతురు కార్యసూచ్యులై.

ఈకాలమున ధనములేకున్న కార్యసాధన మబ్బుట దుర్లభము
ఆనందం అమ్మ దుఃఖముచే మార్గము తప్పేమొ. తాతయ్యా,
అంతవరకు వెళ్లి చూచి వచ్చేదనా?

యోగి అగత్యము పోయిరమ్ము (ఆనందం నమస్కరించి వెళ్లును)

[నబ్బయినిపెట్టిరు యిరువురు పోలీసులతో ప్రవేశము]

యిన్ని ఏయ్, నన్నాసి ఏవూరుమీడి, ఏమయ్యాడామన్ని

యోగి విషబాధచే లేవలేకున్నాడండీ?

యిన్ని విషమా? పెట్టినవారెవరు?

యోగి ఎవరో ధనకాంక్షగల లుబ్ధులు.

యిన్ని ఏమీ? నీవేమోనకుడవు ఈవేషానికంటే ముందెన్ని
కూనితో చేకావ్? చెప్పరాస్కెల్.

[అని నోటుబుక్కు తీసుకొని వ్రాత. భిన్నయించు]

యోగి నాపేరెండుకండీ? నేను మార్గమున బోవుచుండ ఇతనిభార్య
బిడ్డ లేడ్చుచుండుటగాంచి పరోపకారధర్మముం బాటించు
చుంటిని. ఇంతకు మించిన యపరాధమేమియు జేయలేదండీ.

యిన్ని ఈ కార్యమునకు నీవేకారకుడవు పూల్ (అని పోలీసులకు సైగ చేయును)

పోలీస్ యేయ్ సన్నాసీ (అని బ్రక్కకుబిల్చి) ఈ గొడువంతా యెందుకయ్యా? అడుక్కుని బ్రతికేవానివి నీవద్ద యెంత డబ్బుంది నీకేమీ భయంలేదు. సవరించే భారం మూడి.

యోగి నాకన్న పానీయములు సైతములేవు. నిరంతర భగవన్నామమే యాహారము, నాచెంత ధన మెక్కడిది?

(పోలీసులు సోదాచూచి రుద్రాక్షలదండ నేలవైచి
యిన్ని పెళ్ళగు చెవిలో రహస్యము చెప్పుదురు.)

యిన్ని ఊ! సరిసరి. యేమోయ్. సన్నాసీ జై లెప్పుడైన చూచితివా?

యోగి జగత్కల్యాణము గోరువారికి జైలన్న భయముండునా?

యిన్ని సీపుసన్యాసివి. ఇతనిపై విలువైన సాత్తులున్నాయ్. నేతీ నుకవెల్లి ప్రభుత్వమున కొప్ప జెప్పుతాను. వీరిభార్య బిడ్డలు వచ్చినతోడనే ఇచ్చివేస్తాను. (అనిచీటివ్రాసి నేలపడవైచి బ్రహ్మమూర్తిపై నున్న సాత్తులన్నియు మూట గటుకొని వెల్లిపోవుదురు)

(చెర్రవాలును)

—: జంబు కేశ్వరుని ఇంటి పేరు. :—

ఆనందం (ప్రవేశము) అమ్మా! అమ్మా? ఎక్కడ వెదకినను గాన్పించడే?

కాక్క ఇన్. నోరుమూగ్? ఎవరిని కున్నావ?

మార్కు ప్రధానమంత్రి జంబు కేశ్వరుని ఇల్లు తెలీమా?

ఆనందం మా అమ్మకొరకు వెదకుచున్నాం, కనిబడ్డంటే.

మార్కు అమ్మ? అమ్మ యెక్కెంటి పో?

ఆనందం దానికి మార్గ మెట్లు నాయనా?

కార్కు ముక్కుకు నూటిగా చూచి చక్కగావెళ్లు. అల్లరిచేయకు. ఊ!
ఆనందం (పరుగెత్తిపోవును)

(భటులు నిష్క్రమింతురు)

(తెరయెత్తగా యోగి బ్రహ్మమూర్తియొద్ద కూర్చొనియుండురు)
యోగి [తనలో] ఇరువురిలో నొక్కతైనను రాక్షసి వారి కేదియో
అవద సంభవించి యుండవచ్చును (దృష్టిపెళిచయించి) ఆ
ఇక ఈభారమంతయు నాపైబడియె [నివమునుద్దేశించి]
వేదాంత వేద్యా!

ఊ! ఏమినుకర్మభాగ్య ముదయించి జనించెను బ్రహ్మమూర్తి నా
కేమి తపః ప్రభావమున కిమ్మహి మానవసేవలబ్ధి నో
స్వామి పరోపకార ఫలసాధన మాధవసేవ యందువా
సేమముదీర్చి పంతమును నెగ్గగజేయురమా మనోహారా
(ఇంతలో దరిద్రవేషములతో శాస్త్రి శెట్టి, రెడ్డి, సాపెబ్)

[ప్రవేశము]

యోగి (ఎదురేగి) అయ్యలారా? మీరెచ్చటికి బోవుచుంటిరి. ఈ
యనాధకు స్వల్పసహాయము చేయుడు.

శాస్త్రి ఛీ! అవశకునం సన్మాసి దర్శనం మైగా పల్కరించటం.

శెట్టి (యోగివంక బిట్టుగజూచి) సన్మాసి ముండాకొడుకులు సత్రాల్లో
సావక దొంగడువల్లాగ దోపల్లో చస్తారెందుకూంటా?
కోపమా తెలకడగటం తప్పంటాకా?

రెడ్డి పగులు దోపరికొట్టడం, రేయి దొంగతనం తెల్సిందే.

సాపెబ్ అరే బేఖాబ్? థెల్విలేదూ? నూనచ్చిందికాక ముద్దాక్
ఫీన్లె ముందేళికున్నావ్. (ప్రక్కకుచూచి, మైనయాతబై
ముద్దాక్ ఫీన్లెముందు తల్గింది మేమ్ రామ్మబై.

శెట్టి (స్వాగతం) (పెడముగం పెట్టుకొని మొలతాడు చమరుచు)
పెట్టెతాళం వేళినానా లేదాట!

శాస్త్రి ఆ! అనిగో దొరికిందీదారి?

శెట్టి అబ్బేలేదండీ? మీకందరికెంతో నాకంతే (శాస్త్రిదగ్గరకు పోయి) వంతులూనూ నెప్పినట్లు పొయ్యేవాట్లమే. కాదంటారా కోప్పడాకరి అందుకే అన్ని మీరునవరిచ్చుకొచ్చే బాగుంటుందేమోంట (అని నవ్వును.)

శాస్త్రి ఇదేమిటయ్యా? పెద్ద పావుకారివినీవు. పెద్దరైతుపెరుమాల గిక్కి మహమ్మదీయులలోకి బెద్దమట్టిసాహెబ్, వుండగా వంచాంగ మయ్యెను నన్ను పొమ్మటారేం, మీరెల్లండీ. ఇదే నాకు పెద్దబహుమానం. ఏం బాలక్రిష్ణమ్మ యేమంటారు?

రెడ్డి ఏమంటారు. ఆటల్లోకినుంచు బాలక్రిష్ణమ్మటారు శెట్టి గారే ముందు.

శెట్టి ఇదుగి దెంతెనుకూంట, కోప్పడాకట్టి. బతుకుతే అందరం. చచ్చే అంకే? లేదంటారా, శాస్త్రి.

యోగి ఆర్యులారా! నన్నేమనినను సరియే, ఈదీనుని వైద్యునింట జేర్చుటకు సహాయపడుకు. (శాస్త్రిదగ్గరకు వెళ్లి) ఏమండీ. ఇది ధర్మవిరుద్ధమా.

శాస్త్రి ధర్మవిరుద్ధంగాదు. ఖర్మబలవంతం తప్పదు, పోనీ, ఇంతకు పాణిముంచా (అని నవ్వుము వీల్చును)

యోగి అయ్యో, నజీవుడండీ?

శెట్టి చావలేదంటారుకదూ సరెసరే. అదేకావల్సిందీంట.

శాస్త్రి ఆ. పెరుమాల రెడ్డి పట్టు. ఏంజరువాలేదు.

రెడ్డి వదండి పాపం వట్టుకెళ్లాం

శెట్టి వంతులూ, మాట నా కోడలుగట్టిన నేను పట్టాల్సిందే నంటారా. తెలకడుగుత దానిగ్గాదు అబ్బే నీబోటి పెద్దలు నన్నేమంటారోని అంకేకూంట (అని నవ్వును)

శాస్త్రి ఏమంటారు ని మొహమంటారు. పెద్దవాణ్ణి పట్టడానికి నేనే సిద్ధమైతే, ఎవరో అంటారని ఏమర్తా చెందుకు పట్టూ. సాహెబ్ అరె భత్తినోడైతే. భట్టాల్సిందే.

(అందరు బ్రహ్మమూర్తిని యెత్తుకొని వెళ్లుచురు)
(తెరవాలును)

—* డాక్టరు ఇంటిముందర యోగి ప్రవేశము. *—

యోగి డాక్టరుగారూ! డాక్టరుగారూ!

జవాబ్ వీయ్ ముసాఫర్ గింజల్ యిస్సారేం ఇక్క. డాక్టరుఖానా తెల్సింది లేమానీకి.

యోగి డాక్టరుగారితో, తొందరగా మాట్లాడే పనివుంది బాబూ.

జవాబ్ (దగ్గరకు వెళ్లి) వైసాక్కా తొబిస్తే. తెచ్చినా.

యోగి నాకు డబ్బుక్కడిది బాబూ.

జవాబ్ డబ్బులేదూ? జరుగువోయ్. జరుగు మీదినాయన ఘర్ సైక్కా హ?

యోగి ఎంత ధన విశాదమావహించినది (గట్టిగా) డాక్టరుగారు డాక్టరుగారూ

జవాబ్ (చేతనోరు మూసుకొని) అరే అల్లాహ్ కే [గట్టిగా] నీకి యారు పంపలేదోయ్ (అని ప్రక్కకు జరుగును)

—♦♦ రెండవ తెరయెత్తగా ♦♦—

(డాక్టరు శూలపాణి. ఇతని భార్య సుగంధలత ఇంటిలో కుర్చీలపై కూర్చొని యుండగా తెరయెత్తబడును)

సుగం ఏమండీ? ఈసంసారం గొడువయేటో నాకుబోధ పడడంలేదు?

డాక్టరు అబ్బే నీకేకాదు. ఈకాలపు ఆడవాళ్లల్లో సంసార బోధపడేవాళ్లే అరుదు.

సుగం అదిగో. మొదటినుండి మొగవానికి పుట్టిన పుండేయిది ఎప్పుడు ఆడవాళ్లను ఆటవస్తువుల్లా ఆశించటం అధికారాలు చలాయించటం. ఏమాట జెప్పిన ఎగతాళి చేయటం.

డాక్టరు ఇప్పుడవి అమల్లోలేక పురుషులకంటే యెక్కువస్వాతంత్ర్యంప్రీతిదే, బానీ నీస్వాతంత్ర్యమునకు నేనెమిథంగం కలిగించటంలేదీ

సుగం ఆ అవునవును కమ్మని మాటలతో క్రిమి చక్కబెడుతారు.
ఆమోసాలకే ఆడవాళ్లునమ్మి అధోగతి పాలైనది
డాక్టరు మగవాణ్ణి కిటుకులన్ని గ్రహించినందులకే కదూ నీకీ
స్వాతంత్ర్యము లభించినది.
సుగం అవును నా స్వాతంత్ర్యము నేను? నానుఖం యేంచేయ్యాలి
కాసుడబ్బెనా చేతలేదు.
డాక్టరు కాసుడబ్బు నీలావుంటుంది. పెండ్లెద్దులుజోడు. చేనుబీడు
అన్నారు. అచుభవంగల పెద్దలు.
యోగి [ప్రవేశము] ఆ. నిజము. నిజము.

నీ! నిదుర లేచినోడ నిలుపుటద్రము నూనె
వ్యాసలైన సో పెంటువాటరొకటి
వెనువెంట దువ్వెనల్ వేడిధర్మాస్థానము
బెడ కౌశి సిగరెల్లు భదినాల్లు
పండ్లు శుభ్రతజేయు ఘోడల్లు బిష్ణులు
సేవింగు నైపులు సిజరుగిన్నె
మిషను నబ్బులు తుండ్లు మేలురకంబైన
వడక కుర్చీలతో నాటపుటిండ్లు
రిబ్బండ్లు బిన్నులు రింగులు బిబులు
హ్యాండ్సాచిబూట్లు లీ హ్యాండ్సూటు
కండ్లద్రములు కోట్లు కరమందు హ్యాండ్ కర్
ఫీప్ ఇల్లుకుర్చీ లీవరులతోనండి

తే! నీ! యుండవలె రస్తువిందొక్క టుండకున్న
నిత్యోత్సాహములకు చేయింజము నేడు
ఖర్చుబాలక నొకరికాన జనిన
కాసుబుట్టదు ముప్పైతైరుపు జోడు.

డాక్టరు ఎవరండీమీరు? ఎక్క-వచ్చారు?
సుగం ఓ! హో గాంజాయికి పట్టులేదేం?

యోగి కాదండీ మీరు త్వరగాలేచి రావలయును. వివబాధితుడగు రోగిని తెచ్చినాను.

సుగం ఏమైన డబ్బుగలవాడా! లేక నీబోటి దరిద్ర దామోదరుడా?
యోగి ఒకప్పుడు ధనికుడేగాని, ఇప్పుడు నాకన్న దరిద్రదశలో నున్నాడు.

సుగం ముయేనోర్. ఫ్యూ. ఫ్యూ.

జవాబ్ [ప్రవేశించి నల్లము చేయును]

సుగం వీణ్ణి లోపలికెందు కొడిలావ్.

జవాబ్ (భయమునభీనయించి) మై బోల్కొనైక్కారే ఇది గింజలీఖానా క్యారే. హండర్ వచ్చినా. (సుగంధంనుచూచి) నైమామేమ్ పుచ్చర్ యేప్పావుంటే నచ్చినాడుమా

యోగి ఏమయ్యా. ఈయన్యాయము. దిక్కులేనివాని బాధదీర్చరు.
డాక్టరు నీవున్నాడవుకదా దిక్కు. మరేం బ్రతికి బాగున్న రేపుడయం పదిగంటలకు ఉన్నతికి తీసుకరా.

యోగి ఉదయంవరకు తాళలేడండీ. ఎక్కువ బ్రమాదంగాయున్నది.
సుగం ఛస్తే! వీడవదలిపోతుంది. డబ్బులేనివాడు, బ్రతికిన కష్టపడాలి కదూ వాడికదే సుఖం

యోగి డబ్బుకొరకై దరిద్రులను ఆకాల మృతువునకు బలియివ్వ వలసినదేనా?

డాక్టరు ఏయ్? గెటవుట్ స్టూడ్ రాస్కల్ దొబ్బావల

జవాబ్ అరే మై బోల్కొనైక్కారే బేఖాబ్. నాకు తిట్లు యిప్పిస్తావ్ (అని త్రోయుటకు చేయించాచి దడాలున జవాబ్ నేలబడి లేచి కేకలువేయుచు సుగంధం కర్చివైపుగా పోలుచూపోవును.
డాక్టరు వోరీ రాస్కల్, ఏమాభయం.

జవాబ్ ఈఖొల్పు మాకీ నఖోభై. మేమ్ ఫకీరీ పనిచేసి బతుకుతాం అరెకెత్తామోటా సైతా హుజూర్ బడేసైతా నామిద్ది తగిలించి. నీకినలాం నీ ఖొల్వుకినలాం (అని వెళ్లిపోవును)

శ్రీస్వాతంత్ర్య విజయము.

సుగం (లేచి గట్టిగా) నీవేదయ్యం, నీకన్న మరోదయ్యముదా?
యోగి ఏమండీ? ఈయన్యాయము. బీదల సౌర్యమునకు గదా
ప్రభుత్వము మీకుడబ్బిచ్చువది.

సుగం అధిక ప్రసంగం నీకెందుకూ పొల్లిస్తేమో దర్శనంకావాలా?
యోగి అట్టి న్యాయపరిపాలకులుండిన మీయాటలిట్లు సాగునా?
జోరా! ఎంతటి ధనకాంక్ష మీరునిజమైన భారతీయులా?

శా! నీవీ భారత భూమిబుట్టితివిగానీ పూర్వాపుణ్యంబె గా
కేవీభూత దయాది సద్గుణము లిం కేరీతి శోధించిన
భావంబెల్ల దురాశ చేగలువతం బ్రాపించె పొమ్మందువా
రావా బీదల బాధదీర్పపురి నిర్భాగ్యాన్య భాషాత్ముడా

డాక్టరు ఏయ్ కూయక వెళ్లు

యోగి నావి కూతలయ్యేగా? ఓరీ లుబ్ధపిశాచమా!

డా! ఎందరి జంపినావో ఇటులేడ్చుచు నీదరిజేదు బీదలన్
ఎందరమ్మింగ బూనితినో ఎందరుపొట్టకు తృప్తి జెందు నీ
డెండము భారతీయులని కెందరిగోరనో ద్రవ్యహీనులై
ముందరజేరు బిచ్చుకల మోదముతో దిగమింగుగూబవై.

(చివము పరికించి) రమామనోహరా!

సీ! హైందవభాష యేకుందులో గలసెనో
వేదశాస్త్రము లెందువిడచిచననో
ఆదిసంస్కృతీ విద్యలణగి యెందుండునో
ఆంధ్రానుశాసన మరిగెనెన్నో
యుగసృష్టిమూల మాయుర్వేద మెటునుండె
ఆశ్రు శస్త్రాదులేయడవి జేరె
సత్యధర్మంబు లేచాటునఁ దాగనో
సుగుణంబు లెద్దరి చూడజననో.

గీ! అన్ని మాయముగా దోచి అంగమునెడు
సర్వసంకర విద్యకే స్థానమయ్యె
అన్యమతములు మనదేశ మావరించి
దాసులైయుండి నిద్ర పేరానవహిమ.
(అని వెళ్లును)

[యోగి బ్రహ్మమూర్తియొద్ద కూర్చొని యుండగా తెరయెత్తబడును]
యోగి నాయనా బ్రహ్మమూర్తి!

ఉ! భారతభూమి బుట్టి యలభారతవీరుని బేరుబెట్టి సం
సారము గూర్చునట్టి సతిసాధిని బ్రేమను జేయవట్టి నే
భారము దోపనట్టి సుఖభారము మోసెడుజెట్టి ఏ
సేరము జేయవట్టి నిను నెట్టిన లాభుడు భారముట్టునే
బ్రౌతా కాలమహిమ

(శెట్టి, శాస్త్రి, రెడ్డి, సాహెబ్. వరుసగా ఒకరివెంట నొకరు
నెత్తులపై సంతముటల నిడుకొని తొందరతో ప్రవేశింతురు.)

యోగి [ఎదురేగి] భారతీయలారా నిరుపేదకు ప్రాణదానమొసంగుడు
శెట్టి (భయముతో వెనుకడుగువేయగా తలలమీది మూటలు
ఒకొటాకటి ఢీకొని నేలబడును.

శాస్త్రి (కోపముతో ముందునకువచ్చి, వరీ అవలక్షణపుకొర్రాన్య!
నీకేపనుభూతం తాకిందిరా. ఛీ. ఛీ. ఛీ. (వెనుదిరిగి
యోగినిచూచి) ఓహో! మల్లి పౌత్యమమైనారా?

యోగి పౌపంచ క్షేమమునకై పౌత్యమమెరిసి. ప్రయోజన శూన్య
నిగా పరిగణించకుడు.

శాస్త్రి పౌయోజనమో! ఆపౌయోజనమో ఖర్చుంజాలక కలిగేవన్ని
కడ తేర్చుకొనలసిందే.

శెట్టి [యోగి నగాడిగజూచి] ఆ. నువ్వు దండలండ్రి దంపాలు
సమయానికి సరిగ్గా సర్కసరిచేశావ్. టేరిగ బాడుగ తప్ప
లేదన్నమాట. అపచకునం అంటే పూరక పోతుందామల్లు,

రెడ్డి అప్పుడే ఏమయ్యింది, యింగా ఎన్ని గాళారాలుండా యో ముందు.
శాస్త్రి అబ్బ పుండండయ్యా. యింతకు లబ్ధమేమిటో తేల్చుకుందాం
ఏమండీ ఇంగ్లీషు డాక్టరిచ్చిన నలహా ఏం తేలింది.

యోగి ధనములేని దరిదు్రిలను తన్నుకొని చావమన్నది.

శాస్త్రి ఆ. అయిందీ నీకు మంగళహారతి. ఆ. నీకేమిటయ్యా,
నిలువనీడలేని నిరుపేదలను నిలుపున పాణాఅను టీస్తుందీ
ప్రభుత్వము. సరే, పెరిగినంత విరుగుటకే పోనీ నీవు
మాత్రం మంచిపని చేశావు. అవును సన్యాసం తీసుకోవడమే
చక్కని ఉపాయం. ఈ దౌర్జన్యాలు ఈ ఆన్యాయాలు ఈ పన్నుల
బాధల్లా ప్రత్యక్షయమలోకంలోనుండి బయటపడ్డావు సంతోషం.

యోగి ఈయమలోకం అంతరించి స్వర్గసీమగా బోవుచున్నది
సంపైకృత నలకొల్పి నహాయ మొసంగుడు.

శెట్టి ఈ ప్రభుత్వాన్ని ఈప్రపంచాన్ని యాపారానికేం దెబ్బ
లేదంటారుకదూ. కోపడాకరి.

శాస్త్రి ఏప్రభుత్వమైనా వ్యాపారానికేం భయం. ఇక మాగ తేమి
టయ్యా, అవస్థపడి ఆమశ్రద్ధాలు చేయించి అమంగళ
దానాలు తీసుకొని అన్ని అబ్బాయి చదువునకే భారపూస్తే
తీరా యేచిన్న ఉద్యోగములోనో చేరేసమయంలోనో చేరే
సమయములో ఈయద్యమం బయల్దేరి ఆకాస్త బుడవేయ
సిద్దమైనాడు. సరే పూర్వజన్మ సంస్కారం ఏంచేస్తాగ కానీ
యోగి ఈకుతంత్రోద్యోగ వ్యాపారములేమిమ్ము బంధించినదాన్య
శృంఖలములు ఏమందువా?

శా! వ్యాపారంబాక మోహపాశమిటులే వ్యాపించె నుద్యోగముల
జూపించుచునుదారి శృంఖలములై జుట్టంగట్టి బాధించు నీ
దాపంచించి భ్రమింపజేయు మిముదాన్యంబులన్ పో, మునా
యాపం బూరసి మోసపోకుడిక ఆరూపెడిమావుల్ సుమీ.

ఇంక నైనను దాశ్యాంధకారము వదలి పెట్టుడు.

శెట్టి శిత్తం. శిత్తం. శిత్తం. నిండనూరెల్లెల్ల బతుకూంట.
మీరన్నెట్టు గుడ్గుల్లు దొరుకుతాయనే యాశతో, గుడ్డు
బండీడ్చేది తప్పక కోవమొచ్చినపుడెల్లా కొరడాదెబ్బల్ తప్ప
వన్నట్టుంది మాబతుకూంట. నిజం నిజం అంతేడబ్బాళకు
పోతే దెబ్బల్కూడా తప్పవూంట.

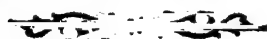
శాస్త్రి పోసీవయ్యా ఈవ్యామోహాలన్ని వదిలేతాం. సరే నీనీ
మూటలు చూస్తూవుండు ఆయుర్వేద ఆస్పత్రిలో ఈయనను
వదిలిస్తాం. ఊ కదలండి

రెడ్డి. శాస్త్రి సాహెబ్. యోగి. బ్రహ్మమూర్తిని యెత్తుకొని
పోదురు. శెట్టి మూటలవద్ద కూర్చోనియుండును.

తెరవాలును.

త్రివిధియోగము సమాప్తము.

—:: తృ తీ యాం క ము . ::—

[లబ్ధరాజ మంత్రబలతోసహా కూర్చోని యుండగా తెరయెత్తబడును
జంబు లబ్ధరాజా? పరిపాలన విధానము చక్కబరచవలయును. ప్రజలు
చెలరేగి ప్రభుత్వమునకే యపాయము సంభవించుటకై
కొన్ని ముఖ్యమాత్రములలోచించితి?

లబ్ధరాజా నీయాలోచన కెన్నడైన వ్యతిరేకము జెప్పితినా అగత్యము
వెల్లడించుడు.

జంబు (లేచి) ధనములేకున్న మనమేకార్యము సాధించలేము
నుడివెదవినుడు,

సీ! ధనము సంపాదించి తగు సైన్యము న్సేంచి
నవని వైరాజుల వణదివైచి
సమయోచితంబగు సాధనంబులగూర్చి
సాధింప యోచనలే నలుపవలయు
ఇండ్లు వాకిలులన్ని ఎన్నియాలంబేసి
బ్రహ్మమూర్తిని బొమ్మవగిదిజేసి
ప్రజలు సంఘమటన్న బడమోది సిక్కించి
మరణశాసనము చేమట్టుబెట్టి

గీ! సిస్తులెచ్చించి ధనమెట్లో చేప్పుకొనుచు
విద్యనేర్చిన నాకరివెలయు నిచ్చి
ఆశకల్పించి కొందర నాదరించి
ద్రవ్యమార్జింప రాజ్యమ్ము దక్కుమనకు.

వంది అవును ఇట్టికూర శాసనములచే ప్రజలకు మరింత కష్టములు
కల్పించుటేగదా. మీయభిప్రాయము?

జంబు సరియే? కష్టించినవారికే ఫలం. ఇది రాజ్యతంత్రము
బయల్పరువరాదు.

వంది ఔను బ్రహ్మమూర్తి మనకే యవకారమునూ చేయలేదే
అతని శాకష్టము లేకల్పింప వలయును.

జంబు ఇట్టివిషయములు యోచించి యోచించి నిశ్చయపరచితి,
ఇందలి సీయోచనలేమియు బనిలేదు.

వంది యోచనలే బనికీరాకున్న మేమెట్టు మంత్రులమయ్యెదము
యోచనలేని మంత్రులు వాసనలేని పువ్వులు రెండుసమాన
ములేకదా?

జంబు వందీ? బాగుగ నాలోచించి మాట్లాడుము జాగ్రత్త?

వంది [తనలో] ఇక మితిమీరిన నాకును సుభర్త బ్రహ్మ
మూర్తులకు వటినగతియే ఎందుకొచ్చినదాచిక్కు? ఈ రాజ్య
మేయేటబడిననేమి? అప్రజలేనీట మునిగిననేమి? వ ద వి

పోగొట్టుకొని వరితపించుటకన్న ధనముసంపాదించి దక్షగా
బ్రతుకవచ్చునుగదా (బ్ర)కాళింగా) జంబుకేశ్వరా నీవు
ఏమందువోయని యట్లుంటిని. వేరుగా దలవకుడు.

[అందరు సంతకముచేయుదురు తెరవ్రానిను]

~~~~~* పిచ్చి ఆస్పత్రి. *~~~~~

(డాక్టరు డాక్టరుభార్య కూర్చొనియుండగా తెరయెత్తబడును.)

[కారు-మారు భారతీదేవిని ఈడ్చుకొని ప్రవేశించి
నేల పడవైతురు] (చీటిని యిత్తురు)

సుగం (బాబు చదువుకొని) ఈపీనుగునింటేల చెచ్చితిరి? పెరట్లో
షార్వేళి పైన మట్టిగప్పుక బాబులో బ్రతికిన మనిషియనివుంటే
మీరుచంపి తెచ్చారేం.

కారు- [చేతులు వీసికొనుచు) లేదుసార్ అదనే మబ్బుగప్పింది?
మారు-

సుగం అవిధంగా మీరు స్టేటుమెంటు ఇవ్వండి,

కారు- భయముతో) పదిరూపాయల గాసానికి వడివున్నాం, పిల్లలు
గల్లోల్లో కడ్చుమీద కొట్టాకుతల్లి

సుగం రానె-లో మమ్ము కైతుకు పంపుతాను. చెప్పమివేర్లు?
డాక్టరు (భటులనుజూచి) కైలెందుకురా, నిన్న 1-వ తేది మీజీతాలు
వచ్చాయికదూ. ఊ. అంతభాగ్యానికి పాపం! పొరబాటు
పనిచేశారు.

మారు- మేమ్ చేయలేదబ్బా? మాజీతంలో సగంతీనుకొని మమ్ముల్ని
వదలండి.

సుగం ఈలాంటివి మీరు ఏన్నో సంపాదించటంలేదూ?

కారు- (చిన్నగా) ఇది మనగాచారం యీ [అని పదిరూపాయలునిత్తురు]

డాక్టరు ఇక మీరు వెళ్లవచ్చును. (కారు మారు వెళ్లుదురు)

- సుగం (భారతీదేవి సాతులు ఒక్కొక్కటి తీసికొనుచును)
 డాక్టరు పుకో త్వరగా? ఇంచేమీ లేవుకదూ?
 సుగం యేమిలేవుగాని చిన్నబంగారు గిన్నెలావుది.
 డాక్టరు హిందూ ఆచారము మంగళసూత్ర మంటారులే. పూడసిపాపం
 సుగం హిందూ ఆచారము ఈపాడు ఆచారమే స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము
 లెకండా చేసినది [అని మంగళసూత్రము లాగుచు]
 భారతి (దిగ్గుననెది భ్రమతో) ఆ. ఆ నా మంగళ సూత్రమంటదా నా
 పిశాచమా! పిశాచమా? దయ్యమా? కాదు భూతమా?
 నావతి నాఆనందం ఏదీ (అని సుగంధంనుచూచి) నీ వెవకుతల్లీ?
 నీ వెవ్వరు?
 సుగం ఓ హా! దీనికి నిజముగా పిచ్చెత్తినదే?
 భారతి (ఆలోచించి) నాకు పిచ్చిలేదు, నాదర్శము నన్నిట్లు చేయు
 కున్నది. పిచ్చిలేదు? పిచ్చిలేదు? లేదు?
 సుగం ఊహ (అని వరీక్షించును)
 డాక్టరు సుగంధం ఏమిలేదు మనకెందుకీగొడువ (భారతీదేవినిచూచి)
 అమ్మా బాగుగావుందికదూ వెళ్లుతావా?
 భారతి వెళ్లెద తండ్రీ! నన్నువిడిచిన అంతియేచాలును. మీకు
 పదివేల వమస్కారములు.
 సుగం ఏయ్, అరవకు. నిన్నెవరైన మోదలిస్తే డాక్టరుగారు బాగు
 చేసినారని చెబుతావా?
 భారతి ఆలాగే చెబుతాను తల్లీ,
 సుగం వెళ్లు ఊ. ఊ. త్వరగా

[భారతి నిష్క్రమణ]

- జవాబు (తొందరగా ప్రవేశించి జాబు డాక్టరుకు ఇచ్చును)
 డాక్టరు సుగంధం ఆనాడు మనఇంట్లో డిన్నరులో చూచావుగనూ అవిద్ద
 ఆఫీసరు తాంబూలము వేసుకోవడంలో తటాలున, వక్క
 ముక్క పండ్లమధ్య ప్రవేశించిదట. అర్జంటుగా వెళ్లవలసిందే?

సుగం వెళ్లవలసిందే? మన భోజనానికి చూచుకుంటే ప్రత్యోగాని! ప్రమాదంకిదూ, వెళ్లిండి? బట్టాబండి తీసుకరండి.

(అని చేతినంచులతో డాక్టరు సుగంధం, జవాబు వెళ్లుదును.)

(ప్ర)వేశము) (భారతీదేవి వచ్చుమార్గమున కాక్కు మార్కులు యెదురేగి అడ్డుగా చేతులు జాచి)

కాక్కు యాడకెల్లావ్? ఆగూ, నీకొరకై మాబిడ్డలను వస్తుండ మంటావ్ తిరుగు?

భారతి [భయముతో] నేనేమి జెసితిని నాయనా, మీబిడ్డలలో నేనొక బిడ్డను అనాధను దయయుంచుడు.

మార్కు దుడ్డు పోగొట్టుకున్నప్పుడు దయలేం పనికొస్తాయ్? నూ పడుంటే మేం చంపి తెచ్చామని బెదిరించి పదిహానాయల వదలించారు. తెల్సా?

భారతి తెలిసి నేనేమి చేయుదును. తండ్రీ?

కాక్కు ఏంచేసేది ఈడకాదు. కాంతమ్మగారి ఇంటి కీడ్చివెళ్ళి కల్లార చూస్తావ్ ఊ. కదలూ

భారతి ఆయ్యో? భారతమాత (అభరణముల చమురుకొని) అభరణములు సైతము అదృశ్యములయ్యెనే? తల్లీ గారీమాతా! (అని హృదయము చమురుకొనుచు) అన్నలారా? నన్ను ఆమహామారికి అప్పగించెదరా? నన్నొక బిడ్డగా నెంచుడి (అశ్చర్యముతో మంగళసూత్రమును చేతబట్టుకొని) ఆ. అన్నలారా ఒక్క పనుపుకొమ్మతెచ్చి ఇచ్చిన మీనప్రద్రవ్యమనొనంగెద (కాక్కులోపలకు వెళ్లి ఒక్కపనుపుకొమ్మ తెచ్చి యిచ్చును)

భారతి (పనుపు కొమ్మను మెడగట్టుకొని మంగళసూత్రమును తెచ్చి కన్నుల కొత్తుకొని) తల్లీ! గారీమాతా?

సీ॥ పెండ్లియాడిన నాటి ప్రేమాను బంధమా
యొరమె సుస్థిమంచు నుండితమ్మ
ఉండినావతి దప్ప యొరులెరుంగని నీవు
ననయంబు నాసేవనందితమ్మ
సేవలందెడు నిన్ను చెనటినై విధితేక
వివదల దీర్పనే విడుతునమ్మ
విడిచిన నాపైని విశ్వాసయం విడక
నీశిల్ నాదాసు నిల్పమమ్మ

గీ॥ నిలిపి బతికేర్చు భారంబు నీదెనుమ్మ
చేర్చి సేవకులకు అప్పుదీర్చుమమ్మ
తీర్చి కష్టములింక నోదాస్సునమ్మ
శీలవతిసేని గౌరమ్మ చేరరమ్మ.

(అని కండ్లకొత్తుకొని ఇచ్చును)

కామ్య-
మార్కు- (నంతోపముతో) అమ్మా! శలవు (అని వెళ్లుదురు)

భారతి (వ్యగతము) హా నాథా! నీదర్శన భాగ్యము నాకులేదా?
నానాథుడు నా ఆనందం! ప్రియా! నా మనోహరుడు!
నాప్రేమలత? నాజీవనము! నాప్రణయదాత! నాప్రాణవతి!
అయ్యో! అయ్యో! నాఆనందం! నామద్దులయీ! నాకై
యెంతపరితపించు చుంటిరోకదా!

మ॥ పతికే బాధలుగల్గెనో కొడుకుపై భారంబునాడియా
యెరిసిందండ్రసి జూచుచుండుమని వేరెంజేగనో దీనుడె
గతినాకెప్పుడు నాయనాయన సుతుస్సన్మిస్తి వీక్షించునో
మతిచాంచల్యముజెంది నావిభుడు వేమారాజు లేకుండినో.

హానాథా! నాథా! (అని మూర్ఛిల్లి తిన్నగాలేచి)

ఓ భారతమాతా! నేనిజమైన భారత పనితనాని నీకు
రత్నగర్భయను సార్థక నామమేగలదేసి? భారతనారీ రత్నములు
నీయందుదయించిరేని నేనిరంతర పతి నేనా దురంధరనేని
నీఅనన్య దయారసము నాయందు సిల్పియేయంతరాయములు
అడ్డురానియ్యక నామనోవల్లభుని చెంతి జేచుభారము నీపై
నిడి ఇదేనే నేగుచున్నదానను.

(అని వెళ్లును)

అ రణ్యములో ఆ నందం ప్రి వేశం.

అనంద అమ్మా! అమ్మా.

సీ! అమ్మ ఇందోకచోట అగుపడ దెటుబోదు

అకలి దప్పి యాయానమయ్యె

ఏదిక్కుదోచ దింకెపుడొచ్చునోతల్లి

మాటాడనాలుక మందమయ్యె

అడుగిడజాల నీయడవిలోబడియుండు

నావార దెలియదే నాటికైన

తల్లిదండ్రులకెంత తల్లిడిల్లుచునన్ను

తలచి యేయెతోసెవ మెలగువారొ

గీ! యెట్టులుపితివయ్య జూపెట్టుమనగ

తాతనన్నాన కేవారి దరలినాడో

తీరె ఋణమింక మిమ్మునే చేరలేను

యందరికినొక్క నండ మోయమ్మమీకు.

(అని చేతులు జోడించి మూర్ఛిల్లును)

[యోగి తొందరతో ప్రవేశించి అనందుని అొడలుపైనిడుగొని
ముఖముపై కమండలోదకములుచల్లి నోటిలో జలముపోయును]

అనందం! నందలం.

ఆనందం (తిన్నగాలేచి) ఆమ్మా! ఆమ్మా! (యోగిని కవుగలించుకొను)
యోగి [నీవు చమురుచు] భయపడకుము, ఆనందం భయపడకుము.

ఆనం తాతయ్యా! తాతయ్యా! అమ్మచు చూపుతాతయ్యా! అన్నవశ
యోగి నాయనా! తొందర నొందరపడకుము.

ఆనం లేడు? తాతయ్యా! అమ్మచు జూడవలయును.

ఉ! అమ్మచుజూపుమయ్య కడునాటి బాధకు నోర్వజాల మా
యమ్మ మరెచ్చటస్థలవో యందులకేగుదమిప్పు తాతయ్యా
కమ్మ నిబువ్వబెట్టించుగాంచిన తోడనయ్యానించి నా
అమ్మచు జూపకున్న నికవాగివు గ్రామములాదరింపవే.

(యోగిని కౌగలించుకొని దుఃఖించుచు)

యోగి ఛీ! భారతీయులు కాదు. సస్యదేశవంశ జాతీయులు. భూత
దయాది సగ్గుణములు హతమార్చిన నీచుల? నీచవాన్యమున
ధనపితౄల మావసొందిన జంబులు? ఓరీ లబ్ధిరాజా?

చ! అదయులు నీచమానసులు నాదరశూన్యుల ధర్మవర్తనుల
పదవులయాసచే బిడికెందలు గర్హులు దుర్మదాంధులై
వదలక లంచముల గొనెడివాడుక నేర్చెడు నీచుదాసులై
పొదవున నెండనెంచితివో వాడిమివీడిన పీఠమేటిని.

ఓరీ జంబుకా, నీబానిసలనుకొన్న భారతీయుల నిన్ను
హతమార్చెదరు లెమ్ము, తిన్నగానవుము. సిండ్రి మీ
తల్లియొద్ద కేర్చెద ఈదుష్టపరిచాలన దృంచిననేగాని దుండ
ములు చ్చగారివు పోవుదమరమ్ము [అస సెప్పుచులు]
తెర యెత్తిగా,

(బ్రహ్మమూర్తి మంచముపై శయనించియుండ
కాళ్లండ ఒక సేపకుడు సల్పుకొని యుండును)

భారతి (తొందరగా ప్రవేశించి) హనాథా, నాథా, [అస మంచముపై
కూర్చుండును]

బ్రహ్మ (దిగ్గునలేచి) భారతీ! భారతీ! (అని నాలింగనము చేసుకొనును)

భారతీ (పెటచెరుగుతో బ్రహ్మమూర్తి కన్నీరు తుడుచుచు) మీరు దుఃఖించిన మరింత ఆయాసమగును దుఃఖింపకుడు.

బ్రహ్మ (తెల్లబోయి! భారతీ! ఆనందంను చూడవలయును. నాయొద్దకు దోడ్కొనిరమ్ము. పొమ్ము)

భారతీ (మారాడక తలవాల్చుకొని కన్నీరు విడుచుచుండును)

బ్రహ్మ భారతీ, యేలదుఃఖించెదవు? ఆనందం నీ చెంతలేడా, ఎచ్చటి కేగను లేడందువా? అయ్యో? (కోపముతో) ఓరీ జంబుకా, కన్నులు దెరువని కసిగంగుపులపైతిము నీరాజ్యకాంక్షయను మహామాణి బలియిచ్చితివా కన్న బిడ్డలు కోల్పోయిన తల్లి దండ్రుల కంటినిరే సముద్రమై సిన్నును నీ ప్రభుత్వమును హతమార్చుకొంటున్నా? ప్రజాద్రోహీ, (అని దుఃఖింపుతో) అయ్యో! అయ్యో. ఆనందం నాఆనందం హా! (అని మంచముపై బడును)

భారతీ నాథా! నాథా! మీరే అధైర్యపడిన ఇక నాగతియేమి?

తే॥ గీ॥ ధర్మమూర్తులు ధీరులుదారపరులు
మీరే భయమందనాకిక దారియేది
జోడుదప్పిన బత్తుల జాడగాదె
ధైర్యమూనుడి యలసట దగదునాథా.
(యోగి ఆనందంతో ప్రవేశించును)

భారతీ [యోగికి నమస్కరించును. వెనుక వైపునుండి ఆనందుడు తల్లియొద్దకు పరుగెత్తును]

ఆనందం అమ్మా! అమ్మా! (అని కాగిలించుకొనును)

బ్రహ్మ ఆనందం ఆనందం. (లేచి చేతులుజాచును)

ఆనందం నాన్నా! నాన్నా! (తండ్రి నాలింగనము చేసుకొనును)

బ్రహ్మ తండీ! నాఆనందం

యోగి అమ్మా! భారతీదేవీ అశ్పాయి ఆకలిచే పరితపించు చున్నాను
భారతి (కొడుకు నక్తుకొని) భుజింతువురమ్మ, తండ్రీ.

అనం ఆకలెక్కడిమ్మా! మిమ్ము జూచినతోనే?

బ్రహ్మ కొద్దిగా భుజింతుము తండ్రీ! [భార్యనుజూచి] కొద్దిగా
అన్నము బెట్టవే?

భారతి నా నవరత్నములమూట (అని ముద్దుబెలుకొని వెళ్లును)

తెరవాయిను.

—* తెర యెత్తి గా *—

(అయుర్యేద వైద్యశాల, భిష్క్ గోపాలాచార్యులు)

యోగి. బ్రహ్మమూర్తి, భారతి, ఆనందం ప్రవేశింతురు.

గోపాలా, నమస్తే యోగివుంగవా, కూర్చోనుడు.

(బ్రహ్మమూర్తి, భారతీ, ఆనందం గోపాలాచార్యునకు
నమస్కరింతురు.)

గోపాలా ఓ హా! బ్రహ్మమూర్తీ, కూర్చోనుడు. ఈదినం ఔషధనేన
జేసితివా? కులానాగావున్నదా?

బ్రహ్మ తమ ఆజ్ఞానుసారమే సేవించితి చాలా తేలికగా ఉన్నది.

గోపాలా ముసీందా, ఈబాలునెక్కడ కనుగొంటిరి?

యోగి అరణ్యమున ఆవోవుచు నేలపడ్డియుండెను.

గోపాలా అమ్మా? భారతీదేవీ, యీముసీశ్వరుడే నీకు పుత్రబిడ్డ
యొనంగను.

భారతి తండ్రీ, గోపాలాచార్యులు పుత్రబిడ్డయొనంగిన పరమేశ్వరుడు

యోగి పతిబిడ్డ బెట్టిన పరమాత్మ స్వరూపుడు మీరు.

పుత్రయులు మమ్ముద్ధరించిన జగదీశ్వరులేకదా. యిన్ని జన్మము

లెత్తిన మీముణము త్రిజాలము క్షమించును.

గోపాలా అన్నటికిని దైవమే కారకుడు. అనాథోద్ధరకుః

అన్నరుగా పెద్దలు.

బ్రహ్మ దైవం మానుషరూపేణ. మీరేకదా మాకు దైవము.

యోగి భిషగాచార్యా, యెంత సులభోపాయముగా, చికిత్సజేసితిరి,
ఆయుర్వేద ప్రభావము మీశాస్త్రానుభవ వైపుణ్యము ప్రశంస
సార్వమైనది.

గోపాలా, అతయు మీఆశీర్వాదన ప్రభావమే. గాని
అన్యమతాచార విద్యల యందానక్తిగల భారతీయులు కొందరి
వైద్యమునే దూషించు చుందురు. మునీంద్రా,

నీ! ఆది యాయుర్వేదమును కీర్తిగనుదాని
ఔషధింబుల నిష్కరాంధుడొకడు
మోటువైద్యంబు చీ. నాటుమాందలటంచు
హేళనజేసెడి హిందువొకడు.
కుప్పెకట్లను చాద వొప్పకట్టలు లేచు
కడునీచమచు నాస్తి కుండొకండు
కఠినపథ్యంబులా కాఫి బీడిలేదు
మాకేలయచు నుకుమారి యొకడు.

గీ! ఔర ఆంగ్లేయ దాన్య వికారచేష్ట
కష్టముల దేలు ప్రాణులకన్న తల్లీ
నార్యవైద్యము, దూషింప నొడుగటచు
పాలనమె మూలమనుమాట పాడిగాడె.

యోగి ప్రభుత్వ సహాయముండుట లేదా?

గోపాలా ఆనూత్ర) మంతరించినది యీ బ్రభుత్వమున అన్యాయపు
ధనము నార్జించువారే అగ్రనాయకులు యిట్టి దుష్టపరిపాలన
లంతరించు విద్యలు వృద్ధిజేదవు

[జవాబ్ టాంట్లాం వేయును]

ఓ హో. యాహా ముచికి తెలియజేయడ మేమనగా
యీ సంపత్తిరం పన్ను గూపాయకు యెన్నిది అణాలవంతు
జాస్తి చేయడమైనది. అరిగాక ప్రతిమిషి దినం ఒకటింటికి,
ఒకలగా చొప్పున తలపన్ను వేయడమైనది. ఇందులో

గడ్డిచీస్ట్రిలు ఆరు నెలలు అయిన వెంటనే మీస్వంతభర్తులతో విపులముగా ప్రభుత్వమునకు తెలియ జేయవలయును. అట్లా తెలుపనియడల సంవత్సరంకిత, 500 నూర్ల యాపాయల జల్లానా వేయబడును. యిదిన్నిగాక రేపుడిదయం పది గంటలకు బ్రహ్మమూర్తి యిల్లు యావదాస్తి కోటదగ్గర నవాలు వేయబడును కావలసివారంతా వచ్చి నవాలు చేయవచ్చును. యింకా యేమనగా కొందరు దోహదులు దేశములో తప్పుడు బోధలుజేస్తారు. అవి యెవరేగాని, పిన కూడను శిక్షనిధించబడుదురు. ఇది పెద్దచుంతిగారి ఆజ్ఞ.

బ్రహ్మ [కోపముతో లేచి] ఆ ఓకీ! దేశద్రోహ! జంబుకా అంశక్తితో తృప్తి నొందక కూడుగుడ్డ నివాసములు సైతము కూలబోయ నెంచితివా?

సీ! అధికారమెల్ల నీయరచేతనిడుకొని
ననుమోసమున జంపననిపినావు
బ్రతికే వీడని నీదుబగదీర్చుకొనబూని
యిల్లు యాటం బేయ నెంచినావు
ప్రజలరక్తముబీల్చి పరగవిప్పలజేసి
దానులై పడియుండ దలచినావు
పుడమివన్నులు నీదు బొట్టనిండక గర్భ
శిశువువై సిన్తు శాశించినావు
తే! ఔర నీనక్కజత్తు లీయవని నల్ల
నల్లకొని యెల్లదేశముల్ తలగిల్లు
బాసనతనము విడనిన్ను బాతిపెట్టి
భారతావని సత్కర్తి బడయువాడ.

నిన్ను హతమార్చి అనాధప్రజల ఆపదదీర్చెద? ఇదే వచ్చుచున్నాడ (తొందరతో పోబోవును)

యోగి బ్రహ్మమూర్తి? శాంతింపుడు శాంతింపుడు (అని అడ్డునిచ్చి)
 బ్రహ్మ అధర్మవర్తన ప్రభుత్వమున కణిగా దాస్యమునజేరి తలడ్డిట్లుట
 కన్న విజయమో వీరస్వర్గమో సంపాదించెద
 యోగి మంచిది. కాని, దెంకిటి వీర ధీర లైనను. సమను
 మారకార్యము సాధించవలసియు కాదందువా?

శా. పోనీకోపము తాళలేక రిపులక బోగాడ రమ్మంటివా
 కానింమ్మాయుధమెద్ది నీకొకటివైగా సైన్యమూలేను. బౌ
 రానీ చూడెదనన్న తోడ్పడవృజల్ రాతేర విద్యాప్తి చే
 నానీతిగ విన నెంతువా విజయమొందుక శాంతినిూహింపుమా.

ఇది సమయముకాదు.

బ్రహ్మ తమయాజ్ఞ శిరసావ హించితి (చేతులు జోడించును)
 యోగి భిషగాచార్యా ధర్మపరివర్తనలైన భారతీయుల సీలధర్మాంధ
 కారములో దోసిన ప్రభుత్వమోసము లివియేవినుడు.

నీ! ఉద్యోగమనునట్టి యురిదాళ్లు మెడజుట్టి
 బడియుండుడని యల్పభరణమొసగె
 వ్యాపారమను వెర్రివ్యాధికల్పన జేసి
 బడుడని మంచాలపాలు జేసె
 బిరుదులం పెనబుడ్డ బిడుదులనంటించి
 నిట్వీడ్లులంజేసి నిలిపె బ్రజల
 లంచమిచ్చుచు దేశవంచకులుగమాడ్చి
 వనపంచ బడియుండ దలచె నిట్లు

గీ! రత్నగర్భాసుపుత్ర ధీరత్నములను
 రంగుమార్చును మిముగొంటు రాళ్లజేయు
 మాయవలలోన బడబోక మరలుడింక
 భరతిసింహులార! యధేషజేవులార!

గాన మీరెల్లగు శక్తిమంచనలేక దండనమారణ శిక్షలకు
లొంగక ప్రభోధకులుగండు నేనీదుష్టప్రభుత్వ మంతరించు
వరకు ప్రచారకుడనియ్యెద.

గోపాలా మీయానతి మేరకు నేను మాదేశ సేవకుడనై ఈలబ్ధరాజ్య
మంతరించువరకు సేవచేసెద.

అందరు మంచిది.

(తెరచాలుచు)

[యోగి ప్రచారమునయుచు ప్రవేశము]

యోగి ఓ భారతీయలారా, చూచితిరా లబ్ధరాజ్య ప్రభావము.
భక్తిచేగూర్చు భగవదాలయములు సైతము నేడు విరక్తిపాడ
సూపుచున్నది దేవస్థానమని తెలిసికొనుటయే దుర్ఘటముగా
నున్నది.

నీ! దేవాలయంబు దెలియుట చోద్యంబు
గుట్టరీతిగ చెల్లు గుంపుజేర
ద్వారమావల దాట ధైర్యము ను నదు
గల్బిలమ్ములదంప గవయుచుండు
సరగున పోజోప సాగనివ్వదు బుద్ధి
వ్రేలాడు వైకప్ప వాలుజూచు
సాహసంబున స్వామిసన్నిధికేగిన
కటికచీకటి బూచి గప్పియుండు

గీ! ఆశవిడలేఁ చేతితో అంటిచూడ
ధూళిచేసిండి తలమోము దోచకుండు
విగ్రహము జాడదెలియక విసుగుజెంది
భక్తిక్షీణించె జంబుక పాలనమున.

ప్రకృతి స్వరూపమై ప్రకాశించు భగవదాలయము
లీగతిబట్టి మనకిక బాగుపడు మార్గమే పాడసూపదు.
యీ జంబుక పాలనము నశించకున్న మన జీవనోపాదుల

నొనగూర్చు ప్రకృతిమాతయే వికృతిగామారును. త్వర
వడుడు అన్యోన్యమైతి గలిగినట్టి సంఘము నెలకొల్పుడు.
భారత వీరగౌరవ ప్రతిష్ఠలునిల్పుడు. దుష్టశక్తులను హత
మార్చునది ఒక్క అహింసాస్త్రమే. దానిచే దైవభక్తి గలిగి
సత్యదీక్షా పరతంత్రులై సుఖేష్వరత నెలకొల్పుడు. ఇది
యేమోదవ ధర్మము. భారతవీరత్వము.

(అని వాటపాడుచు వెళ్లుచు)

(లబ్ధరాజు ఆస్థానము మంతులతోసహా)

కూర్చొని యుండగా [తేరయెత్తబడును]

(స్త్రీలు ప్రవేశించి గంధర్వనాట్యము చేయుచుండ భటుడు
ప్రవేశించి కాగితములకట్ట ప్రధానమంత్రి) జంబుకేశ్వరున
కిచ్చి వెల్లిపావును, (స్త్రీలు నిష్క్రమణ)

జంబు

(ఒక్కొక్క కాగితము చదువనారంభించి లేచి) లబ్ధరాజు
చూచితివా. బ్రహ్మమూర్తి దుర్మార్గములు. మన గూఢ
చర్యాధిపతులు అందజేసిన విజ్ఞాపనలు చదివెద వినుడు.
తేట తెల్లముకాగలదు.

[ప్రార్థన గూఢచర్యాధిపతి మన్ని

శ్రీ జంబు కేశ్వర ప్రభువుగారి దివ్యవన్నిధికి

ఈప్రదేశమున కొందఱు రాజద్రోహులు ప్రవేశించి ప్రజలు
విద్యావంతులు కావలయుననియు అనాధసిద్ధమైన విద్యలు
నేర్చుకొనుటకు పాఠశాలలు కోరుడనియు ఇక అవి ఇవి
అననల యీరాజ్యమే రైతులదట. ఇట్టి దుర్భోధకులు
సంఘమై ప్రచారములు చేయుచున్నారు వీరికి తగిలితూ
శాసనములు ప్రయోగించకున్న రాజ్యముతప్పక అరాజక
మగును తెలిసేది.

ఇట్లు,

[ప్రార్థన గూఢచర్యాధిపతి మన్ని.

[రెండవ కాగితమును తీసికొని]
చూచితిరా, దుర్మార్గము వినుడు.

దక్షిణదేశ గూఢచర్యాధిపతి మన్వి.
శ్రీ జంబుకేశ్వర ప్రభువు గారికి :-
ప్రభూ రాజ్య మల్లకల్లోలము జేయుచు కొందరు దేశవంచ
కులు ప్రవేశించి అమాయకులైన రైతులకు రాజభక్తి
నశింపజేయుచు పల్లెపల్లెలు తిరిగి పాతశాలలు సౌకర్యము
కొరకు వొత్తిడిసేయుమని బోధించుచున్నారు. ప్రభుత్వ
మునకు భయపడఁచి అని యెన్నెన్నో ప్రచారములు
జేయుచున్నారు. తెలిసేది.

ఇట్లు,

దక్షిణదేశ గూఢచర్యాధిపతి.

[మూడవ కాగితమును తీసికొని]

ఇట్టి దుర్మార్గులు ప్రబలిత రాజ్యాధిపత్యమిక
దక్కునా చూడుడు.

పశ్చిమదేశ గూఢచర్యాధిపతి మన్వి.
ప్రధానమంత్రి సావారవిందముల నన్నిధికి :-
ప్రభూదేశమంతట విద్రోహులు చెలరేగి ప్రజావిప్లవము
కలిగించుచున్నారు. తక్షణము మరణశాసనము ప్రయో
గింపకున్న తప్పక రాజ్యతంత్రీమునకు ప్రమాదము
వాటిల్లును అర్జంటు.

ఇట్లు,

పశ్చిమదేశ గూఢచర్యాధిపతి.

(కోపముతో పండ్లుగొరుతుచు) దేశభూతకులచర్యలు విను
చుంటిరా. కాలము సమీపించినది.

[తలయూపి నాల్గవ కాగితమును తీసికొని]

ఉత్తరదేశ గూఢచర్యాధిపతి మన్వి
శ్రీలబ్ధరాజ్యాధిపత్య జంబుకేశ్వర ప్రభువుగార్హి-

విజ్ఞప్తి.

మీరు త్వరపడి కట్టుదిట్టములు చేయకున్న నేడూ
రేచో ప్రజలు చెలరేగి మా అధికారములనే లాగికొనుటకు
ప్రయత్నములు జరుపుచున్నారు. తోచిన శోచన ఇంటింటి
సంఘములై సమ్మెకట్టుచున్నారు. వీరికికఠిన శాసనములు తప్పక
అమలుజరిపేది. ప్రమాదము జాగ్రత్.

ఇట్లు,
ఉత్తరదేశ న్యాయాధిపతి.

(కోపముతో) ఈ దేశభూమిని యేమిచేసినను పాపమంటదు.
లబ్ధరాజా! నీ యభిప్రాయమేమి?

లబ్ధరాజా సర్వజ్ఞుడవు. నీ యిష్టానుసారమే చేయవచ్చును.

జంబు ప్రతినిధులారా, మీ అభిప్రాయమేమి.

వంది మీరు దదివిన అభిప్రాయములలో బ్రహ్మమూర్తి జేసిన
అపచారమేది గాన్పింపజే.

జంబు మీకు గాన్పించదు. మీరును వాడును సహాధ్యాయులేకదా?

మ! ఒక దుర్మార్గుడు రాజ్యముగా జెరుపనేవోకొన్ని దుర్బోధుల
ప్రకటించిని సంఘమైప్రజలు నల్ ప్రాంతంబులట్లూనుచో
సకలైశ్వర్యములెట్లుగక్కనిదో మోసంబెల్ల యాసీచులగా
దికగాన్పించుచు నీకు, నీయెదుటనే నీడ్పించి దన్నించగగ.

సరియే (కాగితముపైచ్రాళి) రాజభటులారా.

కోటులు [ప్రవేశింతురు] (కాగితము వారలచేతికిచ్చి) మీరు త్వరగావెళ్లి
ఆరాజుద్రోహులనెల్లను కారాగార బద్ధుల జేయుడు. జాగ్రత్.
(నేవకులు వెళ్లుదురు) [తెరవొలును.]

ఏ వేళము.

[బహు. భారతీయులారా? రైతు సోదర సోదరి మణులారా,

నీ రైతుసోదర దేశరక్షకులై మన
దేశీయపిదగ్గ శోధింపుడయ్య
కర్షకజనులార కార్యసాధకులై
ప్రాప్తిన సంస్థ గాపాడుడయ్య
భూస్వాములార మీబుద్ధిబలంబు చే
స్వాతంత్ర్యదీక్ష సాధింపుడయ్య
కార్మికస్వరాజ్య కల్పితసాధము
నిర్మించుట మీదుధర్మమయ్య

గీ|| చచ్చుదాస్యము మీకెట్లు నచ్చునయ్య
కుచ్చితపు రాజ్యతంత్రముల్ గూల్చుడయ్య
అచ్చమగు ధీరనందద హెచ్చునయ్య
స్వేచ్ఛజీవులు రైతులై చెలగుడయ్య |

మీస్వాతంత్ర్య సాభాగ్యములకై సంఘైక్యత నలకొల్పుడు.

భటు. (తొందరగా ఏవేళించి) బ్రహ్మమూర్తి [అనికాగితమిచ్చును]
బ్రహ్మ. (చదువును) నీవు రాజుదోహవి. నీవు బంధింప బడెదవు. ఓమా
వణగోరి ప్రచారముమానుము. లేదేని కారాగారమునకుబాము
(అని చాలించి భటులవైపుజూచి) ఓమావణ గోరను, ఏచా
రము మానను. మీయిచ్చ వచ్చినట్లొనర్చుడు.

భటు. బ్రహ్మమూర్తి! చేతులు జాచును.

(బ్రహ్మమూర్తిని బంధించుకొని వెళ్లుదురు)

(గోపాలాచార్యులు ఏవేళము.)

గోప. ఆర్యా? ఏప్రపంచ సృష్టికి మూలాధారమైన ఆయుర్వేద శాస్త్ర
మధివృద్ధిజేయుడు. అదియే మనకైత్వర్యములు సమకూర్చును.
ఓవధియూపాది రసధాతుమయమై భేదరాక్షసుల సుహార్తిభూ

అమైన దాయుర్వేదము పరకాయ ప్రవేశ విద్యల కాలనాలమై
 జరామరణ రహితమైన జాన్నావి అయ్యుర్వేదము కనకమణిమ
 యాది విశ్వర్యములనొసగు కామధేనువాయుర్వేదము. వేద
 వేదాంత స్వరూపమై వెలసిల్లు అచంచల దివ్యజ్యోతి యాయుర్వే
 దము. అకాలమృత్యుదోషములకు, అమృతసారమాయుర్వేదము
 యిట్టి మహోత్కృష్టమైన వేదమును యీదుష్ట జంబుక పరిపాలన
 నశింపజేయుచున్నది. యిట్టి దుష్టత్వము దెలిసియు తెలియనివారి
 వలె చూచుచుండుట భారతీయులకు స్వధర్మ విరుద్ధము కదా!
 మన పూర్వచరిత్రలు వినుచుండుటలేదా?

సీ॥ సృష్టికే బ్రతిసృష్టి సృజయించె స్వర్గమ్ము
 కాశిమండే వేద కాశలమ్ము
 స్వచ్ఛంద ముగింబు సాధించె నెవలీల
 భీష్ముడే వేదంబు బిగువుచేత
 కాయంబులనిల్వక కల్పాంతములందాక
 రనసిద్ధులేవేద రసము గనిరి
 సుతుడయ్యె వినుడిలాసుదతి సుమ్యమ్ముడై
 వెలసె వశిష్ఠుడే వేద పతిమ

గీ॥ మీనరాజైన సాబరి మేనుమార్చ
 జవ్వనంబొంద చ్యవను బ్రాజమవడేదొ
 అదియకనుడి యాయుర్వేద మవనిదాని
 సాటివేరొక్కటేది భూస్వాములార ॥
 అదియునుంగాక?

చ॥ అయ్యుర్వేదముమూలమై చి బరులకాయాదించి దాస్యాంధులై
 కాయంబులే చెడి యల్పసౌఖ్యములకా కాంక్షించి మోహాంధులై
 ప్రాయంబెల్ల విలాసమంద చనగా బ్రాహ్మణ్య గర్వాంధులై
 రీయన్యాయము, ఎవకుండురె ఘనుల్ వీక్షించి నింపింపరే ।
 మ రి యు ను

మ! పరకాయంబవలీల జేర్చు పతిభాషాండిత్య సూక్తింబు లా
మరుసనకల్పన జేయు హేమరసమూ వజ్రాది రక్షణంబులూ
స్థిరమాదేవాము లోషధీ మహిమ చే సిద్ధించుకల్పంబులీ
ధరసాధించిన నాటి హైందవుల మేధాశక్తి చాటింపుడి ॥
ఓభాతత వీరులారా! ఆయుర్యేద పాతశాలలు నెలకొల్పుప.
అనాథపక్షల కాపద బాపి యీదుష్టప్రభుత్వమును నునుమాడుకు
యిదియే హైందవ ధర్మము.

భటు. (ప్రవేశించి) భీషణాచార్యా! (అనికాగితిమిచ్చును)
గోపా. (చదువుకొని) భారతభూమియందుదయించియు శ్రుమావణ గోప
దనా! క్రూరము మానుదునా! నోటిమాటలకు సైతము శిక్ష
విధించుటమా! మంచిది నీయిచ్చవచ్చినరీతి యొనర్చుడు.
భటు. (గోపాలోచార్యులు చేతులు జాచగా భటులు బంధించుకొని

వెళ్లుదురు)

(ఆనందం భారతీదేవి (నవేశము)

(స్వగతము) ఓప్రకృతిమాతా! గౌరీమతల్లీ! నీసేవా ప్రభావమే
కదా! భారత నారీరత్నముల భాగ్యోదయము. నీఅనన్యదయారన
మేకదా హైందవాంగనల అమ్మతక్కిరి, రత్నగర్భయను, నీసార్థక
నామమేకదా! నవరత్న మణిమయ సౌధంబులకే నాన్యాదివస్తు
సముదాయము చేతులతూచినది. ఇట్టి సౌభాగ్యములననుభవించు
భారతీయులు నేడు యీలబ్ధరాజ్య పరిపాలనచే పుండలెల్లు, పండ
మంపము, తినతండి, కట్టుగుడ్డయులేక అపొవుచు నిర్భాగ్యులుగా
మారిరి. తల్లీ, యీమన్వ జంబుకాధిపత్యము హతమాన్వి నీబిడ్డల
కార్యాగ్రమును మాన్పుము. దరి దాపులేని హైందవుల ఔన్న
త్యము నెలకొల్పుము. [ప్రకాశముగా]

సోదరీమణులారా! సకలవిద్యాప్రావీణ్య పతివ్రతాస్త్రీ మహి
మచే ముజ్జగములనేకాదు ముమ్మూర్తులసైతము ప్రతిఘటించి విజ
యము సంపాదించి సర్వసౌఖ్యములు చేపట్టవచ్చును. యీనిర్మ

ప్రభావమే దుష్టశక్తులను హతమార్చును. అనినుండియు హైంద
వంకల ప్రభావముచే సౌఖ్యములుంది దేశకల్యాణమై భారత
నారీరత్నములకీర్తి నాటినుండి నెటివరకు సాక్షిగానిల్చినది. అట్టి
దివ్యకీర్తి ప్రపంచమున వెదజల్లుటకు నేడే దీక్షబూనుడు.

సీ! నూత్నోదయమునిల్చు సుమతిదీక్షవహించె

పుడమిపై హైందవ పుత్రిగాదె

సమవర్తనునిగల్చె సావిత్రిదీక్షచే

పుడమిపై హైందవ పుత్రిగాదె

అడించెమువ్వర సనసూయదీక్షచే

పుడమిపై హైందవ పుత్రిగాదె

అలజయవ్రద సంపదలనొందె దీక్షచే

పుడమిపై హైందవ పుత్రిగాదె

గీ! దీక్షబూనిన హైందవదివ్యకీర్తి

అక్షయంబయ్యె పుడమి వ్రత్యక్షమనుచు

సౌఖ్యముంజూటుడినాటి సౌఖ్యములకు

దీక్షబూనుడు కష్టముల్ దీరుమనకు !

అనం. అమ్మా! నాఅన్నలగు బాలురకు నాతోచినవి చెప్పమనదనా!
భారతి. అగత్యము వెళ్లడించుము తండ్రీ!

అనం. (తల్లికి నమస్కరించి) భారతబాలులారా! మన భారతభూమియు
దు నేడిజంబుక పరిపాలన పవిత్రమైన విద్యల నశింపజేయుచున్న
ది. విద్యనేర్చుకొనుట పొట్లకూటి దాస్యముగా మారినది. అనాది
సిద్ధములైన విద్యలాపలదోసి మూఢులమైన మనల శాశ్వతదా
స్యమున బడవేయుచున్నది. విద్య నేర్చిన నేగాన, నేడీచుట్ట పరిపా
అన నశింపజేయుట దుర్లభము మనపూర్వులు యేవిద్యలచే దేశ
కల్యాణమొనర్చిరో యేభాషాప్రబోధములచే దేశకల్యాణ మొన
ర్చిరో అట్టి సకలార్హత్వమైన విద్యలనే అలవరచుకొనుడు.

- సీ॥ ప్రహ్లాదుడేవిద్య పాఠంబుల సేర్పి
దేశదాన్య విముక్తి దేల్చినాడొ
కుశలపులేశాస్త్రి కుశలులై దమతలి
దేశాపవాదముల్ దీర్చినారొ
చంద్రవంశుండెట్టి చమవుల చదివెనో
దేశమునాధించి శేజరిలై
అభిమున్ముడేభాష లభ్యాసముఁ జేసి
దేశస్థుల పేర్ల దెచ్చినాడొ
- సీ॥ అష్టమనభాష లమగంటె ఆంధ్రవిద్య
తల్లిదండ్రుల కమంపు ధనమదెల్ల
కొల్లగొట్టును దాన్యమే గోరుచుండు
బానిసపువిద్య మానుడో బాలులార !

భటు. [ప్రవేశించి] యేయ్, అబ్బాయ్, (చేతికర్రతో) ఆనందం తలపై గొట్టును.

ఆనం. అమ్మా! అమ్మా! ఆని నేలపై బడును.

భారతి. ఆనందం! ఆనందం! అయ్యో, (అని ఆనందం యొద్దకు పోబో) వును.

భటు. యేయ్? (అని బారతీ చేతికి అడ్డువచ్చును.) ఆనందాని చేతులకు కట్టుకొని యీడ్చును.

భారతి. అన్నలూ గా, నా ఆనందం,

(భటులు భారతీ చేతులను బంధించి ఒక వైపు ఆనందాని బంధించుకొని వెళ్లును.)

ప్రసాదము సుప్రసాదము.

చతుర్థాంకము.

రాజస్థానము, మంత్రులతో సహా కూర్చొని యుండును.

(తెర ఎత్తబడును.)

జుబు. వందీ, యెంత యోచించినను ప్రయోజన శూన్యముగా నున్నది. మరణ శాసనములకు లొంగని ప్రజలను మట్టువెట్టు పుపాయమె య్యదియుతోచకున్నది. యేమిచేయుదము.

వందీ. నీవు నమ్మగించి నట్లయిన నేనొక యుపాయము సెప్పెద ఏమందువా!

తే. శిక్షవదలించి స్వేచ్ఛగా చెలగుడంచు
మీరైద్రతిసిధులై రాజ్యమేలుడంచు
నైస్సమొసగిన శత్రువు చేరుననుచు
రాయబాడులపంపు స్వరాజ్యమనుచు ।

ఈనమయంబున నిదేతగు పుపాయము కొన్ని అధికారములైనను నిచ్చి ఓచార్ప వలయును.

జుబు. భేష్ ప్రతినిధి అన్న ఇట్లుండవలయు. మంచిది నీవేపోయి, ఈకార్యము నెరవేర్చుము. (అని కాగితముపై వ్రాసి) రాజభటు లారా! (ప్ర)వేశించును) కాగితమునిచ్చి, ఇందుదహరించిన వాశల కారాగారమునుండి వదలిపెట్టుడు.

(అని అందఱు నిష్క్రమణ)

భటు. (భటుడు ఆనందుని చేతులకు త్రాడుగట్టికొని ప్ర)వేశించును) యేమిరా? అబ్బాయ్, యింక ప్రజలకు చెప్పటం మానుకొంటావా! నిన్ను వదలేచ్చాను. లేకుంటే తల చిదుగగొట్టి పురితస్తాం. ఏంజెప్తావ్, (అని తాటిని గట్టిగా లాగును)
అనం. ఈగొడ్డి బెదరింపులకు భయపడెద ననుకొంటివా!

చ! చెరయందుంచిన శిక్ష జెప్పిన మరే తేతల్ వ్రాయొగించిన
 న్నురిదీయించెదనన్న లొంగనునుమాట మూర్ఖ ధైర్యాపి చే
 మరణంబన్నను భీతిగల్గదుర మీ మారీచదుస్త్రులైముల్
 ధరపై గూల్చెదమింక దాన్యమది మాధర్మంబుగా దెప్పుడు! |
 పిరికిపందల బెదరింపులకు భారతపుత్రు లెన్నడును భయపడరు.
 యేమిచేసెదనో చూచెదను.

భటు. నిన్ను వదలిపెట్టమని యాజ్ఞయైనది. యికమీద నివాసములకు
 వెళ్లవచ్చును.

అనం. నివాసమూ? మిమ్ము వనవాసముల కంపుచరకు మానివాస మిది
 యే. మరియూ దక్కించుకొని మాతల్లియొద్ద జేర్చుము.

భటు. వెళ్లవోయ్! నీదుస్తులు యిచ్చివేస్తాం.

(నిష్క్రమణ)

(అవేశము బ్రహ్మచూర్తి)

బ్రహ్మ. భారతీయ సోదరులారా! చూచితిరా, ప్రభుత్వ దుర్మార్గములు
 ఏదియో కుతంత్రము వన్నుటకు మమ్మెల్లర చెరవిడిపించి బయట
 కంపనెంచిరి. సరియే! ఎన్ని కుతంత్రములైనను మనలక్ష్యసిద్ధిని
 నొందింపనేరవు. ఒక్క స్వతంత్ర జీవనమే మనలక్ష్యము. సర్వో
 త్కృష్టమైన కృషి, విద్య, నశింపజేయు చున్నది ప్రభుత్వము.
 మీరొనర్చు కృషి విద్య, అనన్యమైనది.

సీ! అలనాడు శ్రీకృష్ణు డాలమందలబెంచి

సాటిరాజులకెల్ల మేటియ్యె

బలరాముడనిశమ్ము బట్టి నాగలిచేత

సాటిధనులమించి మేటియ్యె

పోతనామాత్యుండు పాలముదున్నినరైతు

సాటిభక్తులలోన మేటియ్యె

ఆశ్రమంబులకెల్ల ఆధారమైకృషి

సాటి ఆశ్రమముల మేటియ్యె

గీ॥ పనులపోషించి నాగలింబట్టివుడమి
రైతులే రాజయోధులై రాజ్యమేలు
పుణ్యభూమికి పుత్తులై పుట్టిమీరు.
దాస్యమునజిక్కి విలపింప దగదు వినుడు ॥

ఈదుష్ట జంబుక బాలనమే రైతునకు గ్రహణ యోగము. ఈదోషము నశించుటకై మీ సంఘైక్యత నెలకొల్పి ఏకసంఘమై మీచేజేత ఒక్కతరి అఘ్నమిడువుడు. ఎంతటి బలవంతమైన గృహణదోష మైనను పటాపంచలై ఈపై సౌభాగ్యములు, మీచేజగును ప్రభుత్వ రాక్షసమాయాలకు జిక్కినాడు. యీనీచ దాస్యముకన్న నిలువున పాగొములు వీకుట మంచిది. నేయావదార్థత రైతు మహాసభకు బోవుచున్నాడ. మరునకుడు.

[అని వెళ్లును]

[భారతీదేవి పృవేశము]

భారతి. భారత నారీరత్నములారా! ప్రభుత్వ మోసములకు జిక్కి మీసౌభాగ్యములు దూరమొనర్చుడు. స్వాతంత్ర సిద్ధికి మీశక్తియే మూలాధారమైనది. మీరు సహాయ పడకున్న స్వాతంత్ర సంపద లెప్పుడును చేకూర నేరవు.

సీ॥ దేశసంపదనింపు దివ్యశక్తులకెల్ల
ఆధారమమ్మ మీఆత్మశక్తి
అరయ సంసారాబ్ధి నెవలీలదాటింప
ఆధారమమ్మ మీఆత్మశక్తి
స్వాతంత్ర్యసంపదలో సాధించుటకునేడు
ఆధారమ్మ మీఆత్మశక్తి
భారతావనిదాస్య భారింబువొలగింప
ఆధారమమ్మ మీఆత్మశక్తి

గీ॥ యుక్తిచేమీరు చేయూతయొసగపతుల, భక్తిమైసంఘమాన తేర్చిబానిసయగు ।
వ్యక్తిదాస్యవిముక్తులై యలరమీరు । శక్తితడజల్లడమ్మలో సాధ్యులార ।

గీ! యుక్తి చేమీరు చేయూతయొసగిపతుల
భక్తి మైసంఘమున జేర్చి బానిసయగు
వ్యక్తి దాస్యవిముక్తులై యలరమీరు
శక్తి వెదజల్లుడమ్మరో సాధ్వీలార !

నేనిదే యావద్భారత మహిళాసంఘ సభకు యేగుచున్నాను.
మీరు సహాయపడి చేయూత యొసగును. ఈదుష్టపాలన నశించు
కాల మానప్పు మైనది. తుదిసారి సమరమిది. మరువకును. నేదో
యివచ్చెద.

[వెళ్లును.]

సభామందిరము,

(బహ్మమూర్తి, గోపాలాచార్యులు, వంది కూర్చొని యుడగా
(తెగిరితడును)

(బహ్మ. (లేచి) వందీ, యేల యీశుచు, రామభారము సంపూర్ణప్రజా
స్వాతంత్ర్యమే మేము కోరుచది. ఇట్టి బానిసరాజ్యమనికాదు.

1. తాతలనాటినండియు కుతంత్రములల్లుచు రాజ్య మేలుచుగా
భీతిలజేసి వీరులను భీరులకైవడి మార్చి నేతలై
ఖ్యాతిగడించు కుత్సితులు గాంతురెధర్మములన్య సౌఖ్యముల
బూతులచుగ్గడింపు వినబోమిక మొనపు బుజ్జగింపులగా !

(ప్రపంచ క్షేమము గోరితిరేని ప్రజాప్రభుత్వము నెలకొల్పుడు.
లేదేని చుండరనేకములగు చిక్కులు వాటిల్లును. ఆవల పరితపిం
చిన ప్రయోజన ముండదు. మేము సభి కేగ వలయు. పోవుచు
న్నాము.

[నిష్క్రమణ]

వంది. ఇక ఏమి బోధించినను ప్రయోజన ముండదు. నేనేగి జంబుకుని
అజ్ఞానమును జాపెడు దానినాచెద

[అని వెళ్లును]

రాజాస్థానము

జంబు. [అలోచనతో కూర్చొని యుండును.]

వంది. (ప్రవేశము)

జంబు. (యెనురేగి) వందీ, కూర్చోనుము. యెట్టి ప్రయాసలకు లోనైతి
వో కదా!

వంది. మీరిదివర కే చెప్పియుంటిరికదా! కష్టపడినవారికే ఫలమని, మన
ము కష్టపడినందుకొక ఫలము దేలినది.

జంబు. ఏమీ! అందుల కష్టపడ జేసితి నా!

వంది. ఆలోచన లెల్లన మాయమైనవి, ఇక ఈఅహంకార దృష్టి మర
ల్పుకొన వలయును.

చా! వనశినెగోరితీవు దలవాకిలిమార్గములేని కొంపనూ
పనగలగూడునల్లితి. పునామము నేరని పట్టుపుల్లు వై
మనలుచు లోనజక్కినడి మ్రగ్గడుకాలము జేగువయ్యేనే
దెనబరికించినా బ్రళయదేవత బైబడు విస్లవాకృతికా ।

[తెరలో]

స్వతంత్ర భారత్తుకై. దేశనాయకులకుకై, భారతమాతకుకై,
అను శబ్దము వినబడును.

జంబు. (దిగ్భ్రమతో!) వందీ ఏమా? ప్రళయ కల్లోలము

వంది. మన అజ్ఞానధనేషణాగ్నిలో క్రుంగి తెప్పరిల్లిన హైందవ వీరుల
స్వాతంత్ర్యాపేక్ష ప్రవాహ గర్జనము శాశ్వత సౌఖ్యమునుసమీప
నపు సాధమిక క్రుంగు కాలము సమీపించినది.

జంబు. (వణకుచు) వందీ? ఇక నిర్వహించు మార్గము దెల్పుము. నీవే
మార్గదర్శకుడవు.

వంది. అటులైన దేశనాయకుల రావించి సర్వస్వము ప్రజా ప్రతినిధుల
స్వాధీన మొనర్చుము. సర్వ ప్రపంచమునకు సౌభాగ్యము కల్గు
ను. ఇదియే మనము మనల కుపాయము.

జంబు. నీయిచ్చ వచ్చిసాగ్నినెచ్చుము. నాకేదియు తోచుటలేదు.

వంది. ఇదే శవెల్లి, దేశనాయకుల దోడ్తెచ్చెద. ప్రజా సంఘముల
నోదార్చెద. నీవు నిశ్చేష్టితుడవై, పొండవలయు.

జంబు. మంచిది చూతము. పోయికమ్ము.

వంది. చూచుటమాని, ఆచరింప వలయును, అన్యధా ప్రవర్తించిన
అజ్ఞానాగ్నిలో కృంగెదము. ఏనుండువు, నరియే, పోయిరమ్ము.

(తెరలు)

(యావద్భారత రైతు మహాసభ)

(యోగి, బ్రహ్మమూర్తి, భారతదేవి. ఆనందం, నోపాలాచార్యులు కూర్చోవియుండగా తెర ఎత్త బడును)

బ్రహ్మ. (లేచి) సోదరసోదరీ మణులారా, నేడేస్వాతంత్ర్యోద్యమ మహాసభ నిర్విఘ్నముగా జరుపుటకు శ్రీయోగంద్రులవారాధ్యక్షత వహింతుడు. (అని సమర్పించును)

యోగి. (లేచి) భారతీయాలారా! మీయిష్టానుసారమే అధ్యక్షత వహించెద. దేశ కల్యాణార్థము శ్రీభారతీతలు ఆనందమూర్తి ప్రారంభించును.

అనం. (చేతులు జోడించుకొని లేచి) భారతమాతకుజై, హైందవ వీరు లకుజై.

అని పాట బాడును.

యోగి. (లేచి) దేశదాస్య విముక్తి సూత్రములు బ్రహ్మమూర్తి గారు వెల్లడించెదరు. (అని కూర్చొనును)

బ్రహ్మ. సోదర సోదరీ మణులారా! మీరీ నీచ దాస్యమునుండి విముక్తి పొందవలయు నన్న మున్నగు వృత్తి, మత, వ్యవసాయములను విభేదములను పాటింపక ఐక్యతా పూరితమైన క్రశిమక్షణాలవర చుకొనుడు. అహింసాప్రముఖచేటూని స్వాంత్రీత్రసమరమునకు సిద్ధముగండు అదియే దుష్ట వ్యభుత్వము సంతరింపజేయు తుది సమరము. కుతంత్ర పదవీ వ్యామోహములను కూలదోసి మీదేశము మీస్వాతంత్ర్యము ముడివగుపె రత్నగర్భ యగు మనతల్లి సార్థక నామము నిరూపించుడు. భారత వీరులై బానిసత్వమున ఎడియుండిరను అపరాధము చూపుమూపుడు. నేడేసంప్రేక్ష్యత నలకొల్పి సర్వసాభాగ్యముల ననుభవించుడు. అదియే

భారత వీరత్వము. వీరాధి వీరుల వైభవము.

వంది. (ప్రవేశము) యోగిందా నమస్కారము. బ్రహ్మమూర్తి భవ్య వాదములు.

బ్రహ్మ. (వంది కెదు రేగి) మిత్రమా కూర్చోనుడు ఏమీ? నీవరుదెంచుట నాశ్చర్యముగా నున్నది. ఆఘాతకుడు నిన్నును మంత్రిపదవిని వదిలించెనా?

వంది. లేదు. అతని అజ్ఞాన మడుగంటినది, మీమూలమున దేశ కల్యాణమొనర్చు ప్రతిభా లేఖలు పొడసూపినవి. నావెంట సత్వరము దయచేసి యీ ప్రజాసమ్మతమైన ప్రతినిధి రాజ్యము నెలకొల్పుడు. సత్వరము పోవుడము రమ్మ.

బ్రహ్మ. వందీ! ఏమి వింతగా నుంబలాడెదవు.

గీ॥ అనిచాలించు సుక్షాత్రయాన్వయంబు

లైకమత్యమ్ము చెడగ మాయవనిజొచ్చి

జాట్టుగడ్డంబులకు ముడిజాట్టివైచి

నేతయైనట్టి, ఖలుడెట్టు నీతిబడయు ।

ఆ ప్రజావంచకుడగు లుబ్ధుడు ప్రపంచ క్షేమమును కోరనా? లేక నీవు భ్రమపడు చుంటివా!

వంది. భ్రమపడు దౌర్భాగ్యపు కాలమంతరించినది. బ్రహ్మమూర్తి,

మీ! వినుమాలుబ్ధగణంబు జంబుకుడెయ్యా వీక్షింపనవ్వనికా

ఘనమా అంకుశమై మదంబుడిపె మీగాఢంపునద్దక్షయే

యనుమానంబికలేను సత్యమిది శ్రీయార్జ్యోత్త మాశీఘ్రమే

జనుమా నేవెనువెంట వచ్చెద వృథాజాగేలధీరాగ్రణి ।

గాత్రన త్వరగా ఏగలయును, పోవుడము రమ్మ.

అందరు. స్వాతంత్ర భారత్కుజై, (అని ముమ్మారులు అందురు)

[తెరవాలును]

రా జ స్థాన ము.

(లబ్ధరాజ జంబుకుడు గూర్చొనియుండ తెర ఎత్తబడును.)

(ప్ర వే శ ము)

(యోగి. బ్రహ్మమూర్తి గోపాలాదాద్యులు, వంది,
భారతి, ఆనందం)

జంబు. (లేచి) అయ్యలారా కూర్చోనుడు?

వంది. కూర్చోనుటటుండనిమ్ము, ఇక నీకుతంత్రములకు స్వస్తిజెప్పి
ప్రజా ప్రతినిధులకు రాజ్య మప్పగించి ప్రపంచ శ్రేయమునుపరి
క్షించుము.

జంబు. (లేచి) మునీంద్రా, సమర్థురము. (బ్రహ్మమూర్తి, శ్రీమంతుము.
బ్రహ్మ. (కోపముతో) ఒరీ! దుష్టా! శ్రీమంతుము.

చ॥ పరమపవిత్రులౌ ప్రజలపాలనముండిన భారతావని
శిరిధర సంపదల్ గొని కృశించెడుమాయలు బన్నుచోరుడై
దొరనని సంతసించితివి దోర్బల గర్వముచేత వీరుల
చెరిదిడి హింసజేసితివిచెల్లకనక శ్రమగోరుచుంటివా ।

ఒరీ! ప్రజావంచకుడగు రక్కసి

చ॥ కూడునుగడ్డలేక మృకుందుడు చచ్చినవార లెందరో
వీడిరిభార్యల సుతులవీరుల కొందరు త్యాగశీలుడై
చెడియలెందరో బతులజేరుట కేనియు దారిలేమిచే
డొడిగిసీదుములమున నోరె చూరాత్తుడ నిక శ్రమింతుమే ।

యోగి. భారతపుత్రా , శాంతింపుము

చ॥ అసయమహింస దీక్షి కొనుటమృతశక్తిమటుండు హైంకప్రల్
గచుగొని యాదరించి రదికాంచును యమ్యదై ముష్టపాలనల్
జనటకుములమై వెలసె చమ్యునకొక యహంసయశ్రుమై
మనకుసహాయమైన నదిమానుట ధర్మముగాదు హైంకవా!
అదియునుగాక

గీ॥ సృష్టిఅపకారి శనచేక్షకై నేని
హింసజేయక సన్మార్గహితపుగరవి

మానసము క్రూరమని యనుమానమున్న
వదవిదొలగించుటే ధర్మపదపు శిక్ష!

గోపా. ముసీందా! యిట్టి దుర్మార్గుని క్షమించుమంటికా

గీ॥ దుష్టునకు నీతిబోధించి దునుమడిచిన
మరలచెలరేగి ప్రజలమాడ్చుకున్న
యిట్టి ధర్మమే మనకు నేడిట్టులయ్యె
యిప్పుడాధర్మముల నీడుటొప్పనుమ్ము !

యోగి. (నవ్వి) ఆచార్యా! సాంతయుగా ఆలోచించుము. సాచుదానజ్ఞు
దండనలను చతురోపాయములు గలవు. అందులో సామాది ము
దునుపాయముల చేతికి యీలెడు శిరణు వేడెను. అట్లు లొంగి
ప్రజా కంటకుడగు శ్రీశు నే దండనార్హుడు, నట్టి దుర్మార్గుల యొ
వెనుదీయక రణరంగమున జయించుట మైందవ ధర్మము. కా
యీశరణాగతుడు దండనార్హుడు గాడు.

బ్రహ్మ } మీయాజ్ఞ శిరసా వహించితిమి, క్షమించుడు.
గోపా }

జంబు. (లేచి) చేతులు జోడించుకొని బ్రహ్మమూర్తి, నాలవరాధము
మన్నించుము. మీకార్యదీక్ష అనన్యమైనది. ఇదే నాకుగల
సర్వ రాజ్యాధికారములును మీకప్పగించితి. ప్రజా సమృతమగు
ప్రభుత్వము నెలకొల్పుడు. (అని కాగితముపై వ్రాసియుచ్చును)
అందరు స్వాతంత్ర భారతుకుజై (అని ముమ్మార్లందురు)

యోగి. ఇక పరిపాలించదగు ప్రతినిధిని కోరుడని ప్రజలకు తెలియునట్లు
జేయుడు.

జంబు. మంచిది, రాజభటులారా,

భటు, (యిరువురు ప) వేళింతురు)

జంబు, మరిందలి పుత్రాంతము ఎల్లరకు తెలియ జేయుడు. (కాగితముపై
వ్రాసి భటుల కిచ్చును,

భటుల నిష్క్రమణ.

(తెరవాల్లును)

భటులు. (టాం, టాం వేయుదురు.)

ఓహో! భారతీయు లందరికి తెలియజేయడ మేనునా! ఈ ది సంనుండి పరిపాలనము మార్చడ మైనది. అందులకై ప్రజలు యెవరిని కోరుతేవారినే పెద్దమంత్రిగా నియమించ బడును. ఈది నదిమొదలు 15 దినములకు లోపట మీఅందరి అభిప్రాయములు తెలుప వలసినది. మీరు తెలుపుటకు తగువస్తువులు యేర్పాటు చేయబడును.

అని వెళ్లుదురు.

చతుర్థాంకము సంపూర్ణము.

పంచమాంకము.

బ్రహ్మమూర్తి, యోగి, లబ్ధరాజు కూర్చొనియుండ తెరయెత్త బడును.

జంబు. భారతీయులారా, మీకోరిన మేరకు శ్రీ బ్రహ్మమూర్తిగారే ప్రధాన ముత్రిగారైరి. మీరాజ్యమిక మీరలు సుఖముగా పరిపాలించు కొనుడు.

అందగు. భారతమాతకుజై. ప్రధానమంత్రి శ్రీ బ్రహ్మమూర్తికిజై.

యోగి నీవీ సింహాసన ముఱ్ఱించి అయిదు సంవత్సరములు ప్రజా సమ్మతముగా రాజ్యపాలన మొనర్చి పిమ్మట ప్రజలు కోరిన ప్రతివిధ కే రాజ్యమప్పగింపుము.

బ్రహ్మ. ప్రజోద్ధారకుడగు యోగీశ్వరునకుజై. సోదర సోదరీ మణులారా

మీసౌఖ్య సమృత రాజ్యపాలన మొనర్చుటకు ప్రమాణము నై
కొంటి డమించుడు.

అందరు. శ్రీబ్రహ్మమూర్తిగారికిజై. (అని ముమ్మార్గము అందురు)
బ్రహ్మమూర్తి సింహాసనముపై గూర్చుండును. పోలెస్ సబ్ యిన్స్
పెక్టరు ప్రవేశము.

యిన్స్. (సమస్కరించును)

బ్రహ్మ మీరెవరు?

యిన్స్. అయ్యా, నేనీ పట్టణము నంగలి పోలీస్ అధికారిని. పనవీ చ్చా
మోహము న మీరు వచ్చుగొప్పి నేలవడి మూడ యోగిని బెడ
రించి మీసాత్తులెల్ల సవహరించిన ద్రోహిని. ఈ జంబుకుని ఆజ్ఞ
కులొంగి అట్లానర్చిన అపరాధిని. (బ్రహ్మమూర్తి సాత్తులెల్ల
బల్లపై బెట్టును.) ఇవి మీసాత్తులు. మీఠోరినట్లు నన్ను శిక్షిం
చుడు. నేను నిజమైన ప్రజాద్రోహిని. (అని చేతులు జోడించి
నిలచును.)

బ్రహ్మ. యోగింద్రా, వినుచుంటివా యీతని పృతాంతము.

యోగి. అవును. యిట్టివింకెన్ని బయల్పడ నున్ననో చూడవలయు, గాని
ఈతనికి జ్ఞానోదయ మయినది. నిష్కపటి యయ్యెను. ఈతనినే
గూఢచారిగబంపి లంచగొండుల నెల్ల బట్టితెన్నుని ఆజ్ఞ యొనంగ
ట మంచిది.

బ్రహ్మ. సరియే! సాదరా! నీవేజని లంచగొండుల నెల్ల బట్టితెన్ను.

యిన్స్. ఆజ్ఞ.

(ప్రసక్తము)

బ్రహ్మ. మునీంద్రా, ప్రజాద్రోహములలో జంబు కేవలము డొక్కడే కర్త
యందువా!

సీ! మంచిమార్గములేక మరిచెడుమార్గమో
కాంక్షించువాడొక కార్యకర్త

ధర్మము చెంచియో ధనమునార్జించియో
 కాజేయువాడొకడు కారకుండు
 పరులజ్ఞేమార్గమో వారిసౌఖ్యార్థమో
 పెరవారినుసోల్పు (పెరకుండు
 మోక్ష మేనియెనో మోమోటముంచెనో
 ముదమన్నవాడను మోదకుండు
 గీ॥ కర్తయామోషి ప్రేరిత కారకుడను
 వారునల్వరు సములుయే పనులకైన
 సుకృత దుష్కృతములకిల్లు సూత్రప్రణిధి
 గానవీరెల్ల సములు దుష్కార్యములకు ।

ఈ లగుకి శిక్ష సమాన ముట ధర్మము ఇకధర్మ సూత్రము
 నిష్కపలుల నెరింగి శిక్షించ కుండుట.

(యిన్ని పెత్తరు, శాస్త్రీ, శెట్టి, రెడ్డి, సాహెబ్, డాక్టరు, కల్లులం
 గడియజమాని, కారులు, మామూల చేతులకుకట్టి ప్రజేషించును.

(బహు) వీరెల్లరు అంచగొండులేనా.

(యిన్ని) అవును. (అని ఒక్కొక్కరిని విశదముగా చూపించును) వీరిభ్రవు
 రు భారతీదేవి మంగళ సూత్రమును దౌర్జన్యముగా లాగినవారు
 ఈతడు కల్లుడుకాకావు యజమాని. యీతనివద్దనే యీమంగళ
 సూత్రము చేరినది. మంగళ సూత్రమును విక్రయమునకు కొన్న
 వాడితడు, యిట్టి కార్యములకు చేయూత యొసంగు భాగస్వా
 ములే నువ్వురు. భారతీదేవి సొత్తులు వీరియింటనే దొరికినవి,
 ఇతడే యింగ్లీషు డాక్టరు. (మంగ సూత్రములు, సొత్తులు, బల్ల
 వైనిడి) ఇది ఏమంగళసూత్రము. సొత్తులు.

(బహు) ధర్మబద్ధముగా విచారింపుము.

(యిన్ని) (అపరాధుల నుద్దేశించి) దేవుని యెదుట ప్రమాణముచేసి నిజం
 చెప్పుతాను. అబద్ధం చెప్పరు. (అని అంజరితో పలికించును.)

ఏం బాలక్రిష్ణమ్మ, చెట్టిమీరీమంగళ సూత్రమేగాక యింకా చోరీ సాత్తులు గొనుట వాస్తవమేనా?

శెట్టి. ఇదుగది అన్యాయమూంట, కోప్పడాకర్రి. ఈండ్లల్లా లంచాల్ని ఇండ్లు దొంగిలి మందిరిముంచి నొల్లుడగా, ముందు బాలక్రిష్ణమ్మ అన్నదానికే మొక్కాల్సిందట. కొవగిచ్చుకో గూడదు. ఈటగూడ మీరు చెప్పొద్దూంటే వూరుకుంట కోప్పడాకర్రి.

యిన్ని. అన్నీ ముందే యెల్లబాడితివే! పూరుకుండే దెప్పుడు.

శాస్త్రి. (చిన్నగా) ఉన్ననంగతి వున్నట్లు చెప్పరా, యికా నిన్నీ చెడ్డమ్మ వదల్లేదేం.

రెడ్డి. ఎందుకొదుల్తుంది, చేసిన మోసాలకు చెంపకాయల్ తింటేగాని మనల వదిలేది.

సాహెబ్. అరే, క్యా కున్ కున్ కున్ కున్ మాకే తెల్వదు. హుందా ప్రభుత్వం హున్నెన్ని రోజుల్ ఘడ్డితిన్యాం. అరే సేసిందో మోసం హమార యేకీచ్ బాత్.

యిన్ని. ఆ, అవును. యదార్థం చెప్పడమే, అందరకు మంచిది. శెట్టిగారూ చూడండి. మీసాత్తులు దొంగలుతీసుకెత్తే మీకునంతోషమేనా?

శెట్టి. మీదయ నల్ల గున్నంతనేపు మా ఇంట్లో సోరీ ఎందుకు జరిగుతుందీంట.

యిన్ని. పోనీ ఒకవేళ అట్లు సంభవిస్తే మీఅభిప్రాయమేమి?

శెట్టి. అబ్బే ఆమాట అనుకోగూడ్డూంట, కోప్పడాకర్రి. అనినవ్యవధి

యిన్ని. సరే, మంగళ సూత్రముగాక యికా చోరీసాత్తులు గొనుట వాస్తవమేనా!

శెట్టి. (కొటు జోబిలోనుండి నోట్లకట్ట లంచముగా చూపును)

యిన్ని. నిన్నొదిలేస్తే అనోట్లన్నీ నాగివ్వడలచు కొన్నావా శెట్టి.

శెట్టి. అబ్బే లేదండి వదిలిపోయినాయేమోనని సరిచూచుకొంటి.

సాహెబ్. అరే మల్లనోట్లు సూపిచ్చి ఖాన్లమన్ను పోస్పండావ్. కా

దలందరం తగిలిందికే ధై.

యిన్ని. డాక్టరుగారు, మీఅభిప్రాయమేమి?

డాక్టరు, (జోలొనున్న జాబు యిచ్చును.

యిన్ని. (చదువుకొని) జాబుకేళ్ళరా, ఈజాబు నీభార్య కాంతమ్మగారు వ్రాసినదేనా?

జంబు. (లేచి చేతులు జోడించుకొని) ఈకార్య మంతటికిని నేనే కారకు డను. మీకోరిన శిక్ష యొసగును.

(బహు భారతీదేవి సాత్తులవహరించుటకు నీవే యాజ్ఞ యొసంగితివా!

జంబు. అవును.

యోగి, (బహుమూర్తి, జంబు కేళ్ళకున కివ్వబోవు శిక్ష (ప్రజల అభిప్రాయమునకే వదలుడు. [అపరాధుల నుద్దేశించి]
భారత పుత్రులారా!

సీ! శ్రీమంచుసౌభాగ్య సీమభారతమాత

పుత్రులైమీరలీ పుడమిబుట్టి

నవఖండములకెల్ల నాయకుల్ గానయ్యె

సీచదాన్యమునందు నిలచియుండ

వీతాధిపీరులై విజయ సాధనమాని

వంచకవృత్తి యా లంచమడిగి

(ప్రజలహింసించని ప్రభువులైమీరట్టి

ద్రవ్యమార్జించుట ధర్మమగునె

గీ! సాటిమనవారు స్వాతంత్ర్యసమరమందు

ధనము సాగియు దేహముల్ ధారవోయ

రోసమినుమంతలేక పేరాసబూన

నజ్జులుమిమ్ము ఛేయనసిగ్గులేదే !

సో, సిగ్గు సిగ్గు (అని చెప్పలు వేసుకొనును)

కాస్త్రీ ఆసిగు సిగ్గున్నర. ఇంక సిగ్గులేకుంటే ఇహలోకసౌఖ్యం అడుగం

టిన్నె.

యోగి. (బల్లపైనున్న మంగళ సూత్రము చేతబట్టుకొని) ఓరత్నగర్భరు
పుత్ర స్వాతంత్ర్య యోధులారా!

నీ॥ జనులకాధిపతీ జంబుకుండనువీడు

లబ్ధరాజ్యంభేలె లుబ్ధరాజము

స్వాతంత్రయోధుల సమరవిజయవీక్ష

యనివార్యమైనదే యుక్తుశబ్ద

భారతాంబుకశత్రుబాధ దప్పించిన

శుభకారి మంగళసూత్రమిదై

దక్షిణాక్ష సతతి నునిమి భారతభూమి

తైతరక్షణ రామ రాజ్యమిదియె

గీ॥ సోయశంబుచు సంచడశీలమునకు

సాధమిదె భారతీయలస్వకరలబ్ధ

సారసంసార స్వాతంత్ర్య నాధనంబు

విజయమై సర్వమంగళ విభవమయ్యె !

అమ్మా! భారతీదేవి?

భారతి. సర్వమానవ కల్యాణ మొనర్చిన సాధ్వీరత్నమైతివి. ఇదే నీ
మంగళసూత్రము గైకొని చిరస్థాయిగా సాభాగ్యము లందుము.
విజయభవ. (అని మంగళసూత్రము యిచ్చి ఆశీర్వాదించును.)
(దివము పరికించి) శిల్పీ, క్షీరసాగర పుత్రీ, నీనందము దీర్చితి.
క్షమించుము. ఇదే నేమిడ కరుదెంచు చున్నాడ

వటపాదచు వెల్లును,

వంచమాంకము సంపూర్ణము.

నేటి పంక్తి

తప్పు

ఒప్పు

3	13	గనిగీ	గని
4	25	వరకుడు	వరుడు
5	12	తోధవంగ	లూదవంగ
5	14	బ్రక్కల	బ్రక్కల
5	18	ప్రపంచము	ప్రపంచము
6	25	గొంతురకు	గొంతురంతు
7	16	దసర్దుడు	దసర్దుడు
8	2	మార్పులు బుట్టెనేసి	మార్పులు బుట్టెనేసి
8	3	నేనుమాయుచు	నేనుమరయుచు
8	4	చారి	చారి
9	6	వర్తనలచెంత	వర్తనలచెంత
9	9	నెట్లో	నెట్లో
9	24	నీకుటుంబ	నీకుటుంబ
10	8	కాలవిపర్యాసము	కాలవిపర్యాసము
10	9	జాటు కొంటివా	జాటు కొంటివా
11	1	పూజార్థుడెటు	పూజార్థుడెటు
11	1	రాజగునో	రాజగునో
11	4	ధనమును	ధనమును
11	5	కాలము	కాలము
12	10	గట్టిగా	గట్టిగా
12	15	మార్గము	మార్గములో
12	21	అని దృష్టివలెనయింది	అని దృష్టివలెనయింది
14	14	అపదలేదికొటికి	అపదలేదికొటికి
14	26	బరితపించె నీకట్టి	బరితపించె నీకట్టి
17	7	చెల్లు	చెల్లు
17	21	పక్క	పక్క
18	9	యెట్లులేగినను	ఎట్లులేగినను
20	25	(స్వగతి)	(స్వగతి)
22	25	అనుల్లోతేక	అనుల్లోతేక
23	18	శిలులు	శిలులు (చిల్లులు)
25	20	అదిసంస్కృతి	అదిసంస్కృత
27	18	చేరేసుమయంలానో	
28	26	నీసి	నీసి

తప్ప

ఒప్పు

28	16	సంభవించుటకై
28	18	వెళ్ల
29	9	భన మెట్టో
29	26	పట్టిన గతియే
31	2	ఇంకేమీ
34	16	తల్లిదండ్రులకంత
34	19	దరిలి నాడో
34	25	నందంబం
35	4	నొందర పడకుము
38	8	బువ్వ బెట్టి
38	4	గోపాలా
38	8	నీడ్చు నాంధ్రు
38	22	లంఠిరించు
38	26	ప్రతిమనిషి
39	12	కూలదోయ
40	5	సమయమార
40	5	సాధించవలసియు
40	22	రత్న గర్భ సుపుత్ర
41	4	మా జేశ
42	6	ప్రాంధవ
44	19	లెట్టు దిక్కునిదొ
49	5	దెట్టి
	10	కమంపు
53	19	భారతిపుత్రా
54	5	ప్రజల మాడ్చుకున్న
	9	దండనలను
	24	మరిందలి
56	24	మంచి మార్గము
	24	మరి నడు
57	2	వాడొకడు
	22	మంగ మాత్రము
	23	ఏ
60	6	విజయవీక్ష

సంభవించకుండుటకై
వెళ్ల
భన మెట్టో
పట్టిన గతియే
ఇంకేమీ
తల్లిదండ్రులకంత
దరిలి నాడొ
అనందం
నొందకుము
బువ్వ బెట్టు
గోపాలాచార్యులు
నీడ్చు నాంధ్రు
లంఠిరింప
ప్రతిమనిషి
కూలదోయ
సమయమారసి
సాధించవలయును
రత్న గర్భ సుపుత్ర
మాతృదేశ
ప్రాంధవ
లెట్టు దిక్కునిదొ
దెట్టి
కమంపు
భారతపుత్రా
ప్రజలను మాడ్చుకు
దండనలను
మరిందలి
మంచి మార్గము
మరి నడు
వాడొక
మంగ మాత్రము
యె
విజయవీక్ష

తప్ప

చివ్వు

28	16	సంభవించుటకై
28	18	తెల్ల
29	9	ధన మెట్లా
29	26	పట్టినగతియే
31	2	ఇంకేమీ
34	16	తిల్లిదండ్రులకంత
34	19	దరిలి నాడో
34	25	నందంతం
35	4	నొందర పడకుము
38	8	బువ్వ బెట్టు
38	4	గోపాలా
38	8	నీడువాంధ్రు
38	22	లంకరించు
38	26	ప్రతిమనిషి
39	12	మాలదోయ
40	5	సమయమార
40	5	సాధించవలసియు
40	22	రత్నగర్భనుపుత్ర
41	4	మూడే
42	6	హైందవ
44	19	తెల్లదమ్మనిదొ
49	5	దెట్టి
	10	కమంపు
53	19	భారతిపుత్ర
54	5	ప్రజలమాడ్చుకున్న
	9	దండనలను
	24	మరిందలి
56	24	మంచిమార్గము
	24	మరిందను
57	2	వాడొకడు
	22	మంగళాశ్రమము
	28	ఏ
60	6	విజయవీక్ష

సంభవించకుండుటకై
తెల్ల
ధన మెట్లా
పట్టినగతియే
ఇంకేమీ
తిల్లిదండ్రులకంత
దరిలి నాడో
అనంతం
నొందకుము
బువ్వ బెట్టు
గోపాలాచార్యులు
నీడువాంధ్రు
లంకరించు
ప్రతిమనిషి
మాలదోయ
సమయమార
సాధించవలయును
రత్నగర్భనుపుత్ర
మూత్పదే
హైందవ
తెల్లదమ్మనిదొ
దెట్టి
కమంపు
భారతపుత్ర
ప్రజలను మాడ్చుకున్న
దండనలను
మరిందలి
మంచిమార్గము
మరిందను
వాడొకడు
మంగళాశ్రమము
ఏ
విజయవీక్ష

